

Konkursboers erstatningskrav mot styremedlemmer i aksje- og allmennaksjeselskaper

Kandidatnummer: 595

Leveringsfrist: 27.04.09

Til sammen 17 954 ord

23.04.2009

Innholdsfortegnelse

<u>DEL I – INNLEDENDE EMNER</u>	<u>1</u>
<u>1 TEMA OG AVGRENSNINGER</u>	<u>1</u>
1.1 Avhandlingens tema og problemstilling	1
1.2 Presiseringer	1
1.3 Avgrensning	2
1.4 Den videre fremstillingen	3
<u>2 KONKURS</u>	<u>4</u>
2.1 Innledning	4
2.2 Konkursinstituttet	5
2.3 Konkursboet som selvstendig rettssubjekt	6
2.4 Virkningene av konkurs i aksjeselskap	8
<u>3 FORELDELSE</u>	<u>9</u>
3.1 Innledning	9
3.2 Skillet mellom ansvar i og utenfor kontrakt	10
3.3 Aksjeselskapets erstatningskrav mot styremedlemmer	11
3.4 Selvstendige erstatningskrav på konkursboets/enkeltkreditors hånd	13

<u>DEL II – HAR KONKURSBOET ET SELVSTENDIG KRAV PÅ ERSTATNING FRA STYREMEDLEMMER?</u>		15
<u>4</u>	<u>AKSJELOVEN/ALLMENNAKSJELOVEN § 17-1</u>	15
4.1	Innledning	15
4.2	Lovteksten	15
4.3	Rettspraksis	17
4.3.1	Rt. 1993 s.987 (Stiansendommen) (dissens 3-2)	17
4.3.2	Rt. 1993 s.1399 (Ytternesdommen)	18
4.3.3	Rt. 2007 s.220 (Sedaldommen) (dissens 4-1)	21
4.3.4	Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dissens 4-1)	23
4.4	Kort om erstatningskrav på grunnlag av den ulovfestede culperegelen	27
<u>5</u>	<u>NÆRMERE OM KONKURSBOET HAR ET SELVSTENDIG ERSTATNINGSKRAV?</u>	28
<u>6</u>	<u>UNNTAK FOR VISSE ERSTATNINGSKRAV?</u>	33
6.1	Selvstendig krav på konkursboets hånd dersom kravet bygger på aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19?	33
6.2	Selvstendig krav på konkursboets hånd på bakgrunn av brudd på straffelovens bestemmelser?	35
<u>7</u>	<u>KORT OM OMSTØTELSE AV SELSKAPETS UNNLATELSE AV Å DRIVE INN ERSTATNINGSKRAVET</u>	37
7.1	Innledning	37
7.2	Subjektiv omstøtelse	38
<u>8</u>	<u>UTENLANDSK RETT</u>	39

8.1	Innledning	39
8.2	Danmark	40
8.2.1	Anpartsselskabsloven (ANPL) og Aktieselskabsloven (AL)	40
8.2.2	Kreditorfellesskapet som selvstendig erstatningsmessig beskyttet interesse	41
8.3	Sverige	43
8.3.1	Aktiebolagslagen (ABL)	43
8.3.2	Kreditorfellesskapet som selvstendig erstatningsmessig beskyttet interesse	44
8.4	Tyskland	46
8.4.1	Forretningsførerne (die Geschäftsführer) og styret (der Vorstand)	46
8.4.2	Erstatningsansvar overfor tredjemann	46
8.5	EU/EØS-rett	47
8.5.1	Direktivene	47
8.5.2	Societas Privata Europaea (SPE)	47
9	<u>OPPSUMMERING OG KONKLUSJON - HAR KONKURSBOET ET SELVSTENDIG KRAV PÅ ERSTATNING FRA STYREMEDLEMMENE?</u>	48
9.1	Konklusjon	48
9.2	Refleksjoner rundt Finance Credit dommen de lege ferenda	49
	<u>DEL III - KAN KONKURSBOET FREMME ENKELTKREDITORENES DIREKTE KRAV FOR INDIREKTE TAP?</u>	52
10	<u>FORHOLDET TIL AKSJELOVEN/ALLMENNAKSJELOVEN § 17-6</u>	52
10.1	Innledning	52
10.2	Rt. 1993 s.20 (Sjødaldommen)	53
10.3	Hjemler § 17-6 en rett for kreditorene til å fremme direkte krav for indirekte tap?	55

10.4	Aksjeselskapets råderett over erstatningskravet	57
10.5	Nærmere om aksjeselskapets ”skadeoppgjør”	57
11	<u>KAN KONKURSOET FREMME ENKELTKREDITORENES KRAV?</u>	<u>59</u>
11.1	Innledning	59
11.2	Nærmere om vilkårene for at konkursboet skal kunne fremme enkeltkreditorenes krav direkte overfor styremedlemmer	59
11.3	Refleksjoner rundt Finance Credit dommen de lege ferenda	61
	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>63</u>
	<u>FORARBEIDER</u>	<u>66</u>
	<u>DOMSREGISTER</u>	<u>67</u>
	<u>LOVREGISTER</u>	<u>69</u>

Del I – Innledende emner

1 Tema og avgrensninger

1.1 Avhandlingens tema og problemstilling

Daglig leder, styremedlemmer, medlemmer av bedriftsforsamlingen og aksjeeierne er erstatningsansvarlige overfor selskapet, aksjeeiere og andre, for tap skadevolder har forårsaket ved forsettlige eller uaktsomme handlinger eller unnlatelser, jfr. aksjeloven¹ og allmennaksjeloven² § 17-1 første ledd. Hovedregelen i asl./asal. § 17-3 er at det hører under generalforsamlingen å treffe beslutning om å fremme krav om erstatning på *selskapets* vegne etter § 17-1 første ledd. Interessekonflikter innad i selskapet, slik som for eksempel at styremedlemmene også er aksjeeiere med flertall på generalforsamlingen, kan føre til at generalforsamlingen ikke ivaretar selskapets interesse i at erstatningskrav blir fremmet. *Sandström* hevder at erstatningssaker på aksjeselskapets vegne ikke er så vanlige, da det er dyrt, tidkrevende og vanskelig å forfølge et erstatningskrav. Videre hevder han at det kan føre til negativ publisitet som kan føre til tap av verdifull goodwill.³ Emnet for denne avhandlingen er konkursboets rett til å fremme erstatningskrav mot en som har påført selskapet et tap og derfor er erstatningsansvarlig etter asl./asal. § 17-1.

1.2 Presiseringer

Konkursboet kan tenkes å kunne fremme erstatningskrav mot skadevolderne på flere måter. For det første kan det tre inn i *aksjeselskapets* erstatningskrav mot de som volder

¹ Lov av 13. juni 1997 nr.44 om aksjeselskaper (aksjeloven), heretter forkortet til ”asl.”

² Lov av 13. juni 1997 nr.45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven), heretter forkortet til ”asal.”

³ Sandström (2007) s.381, *Svensk aktiebolagsrätt*, heretter forkortet til ”Sandström (2007)”

aksjeselskapet skade, jfr. asl./asal. § 17-1 og dekningsloven⁴ § 2-2. Dette kravet er avledet av aksjeselskapets krav. For det andre kan konkursboet fremme erstatningskrav mot de som volder boet direkte skade ved for eksempel å uberettiget forføye over boets midler under konkursbehandlingen, jfr. de alminnelige erstatningsregler og konkursloven⁵ § 100. For det tredje kan det tenkes at konkursboet har rett til å fremme enkeltkreditorenes erstatningskrav etter asl./asal. § 17-1. Enkeltkreditorer kan bli påført tap på to forskjellige måter; (1) ved en direkte erstatningsbetingende krenkelse (direkte tap) av den enkelte kreditor, som for eksempel ved at et styremedlem unnlater å opplyse nye medkontrahtenter om at selskapet reelt sett er insolvent, eller (2) ved en indirekte erstatningsbetingende krenkelse (indirekte tap) som påfører *selskapet* et økonomisk tap og derved forringer selskapets økonomiske stilling, hvilket medfører at enkeltkreditorenes dekningsmulighet blir forringet.⁶ Til slutt kan det tenkes at konkursboet på et selvstendig grunnlag kan fremme krav om erstatning etter asl./asal. § 17-1, fordi kreditorfellesskapet har lidt et tap. Avhandlingen vil ta for seg de to sistnevnte problemstillingene; hvorvidt konkursboet har et selvstendig krav på erstatning for det tapet kreditorfellesskapet er påført (jfr. avhandlingens del II), og om det eventuelt kan fremme enkeltkreditorenes erstatningskrav for indirekte tap direkte mot skadevolder (jfr. avhandlingens del III). Disse kravene skiller seg fra aksjeselskapets erstatningskrav blant annet ved at slike krav følger andre regler om foreldelse. Dette kommer jeg tilbake til under punkt 3. Når jeg i det følgende benytter uttrykket ”aksjeselskaper” eller ”selskaper”, omfatter dette både aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper med mindre noe annet uttrykkelig fremgår.

1.3 Avgrensning

Avhandlingen behandler ikke den nærmere presiseringen av culpanormens innhold, eller hvilke handlinger eller unnlater som er culpøse. Også de øvrige vilkårene for erstatning, som påviselig økonomisk tap eller adekvat årsakssammenheng, faller utenfor emnet for denne avhandlingen. Videre vil heller ikke konkursboets avledede erstatningskrav eller

⁴ Lov av 8. juni 1984 nr.59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven), heretter forkortet til ”deknl.”

⁵ Lov av 8. juni 1984 nr.58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven), heretter forkortet til ”kkl.”

⁶ Sæbø (2002) s.200, *Om erstatningskrav i aksjeselskapsforhold*, heretter forkortet til ”Sæbø (2002)”

erstatningskrav for direkte skade mot enkeltkreditorene/konkursboet bli behandlet. Til slutt ser jeg det nødvendig å avgrense avhandlingen til kun å omhandle erstatningskrav mot styremedlemmer i aksjeselskaper av omfangsmessige hensyn. En fremstilling av erstatningsansvar for alle skadevoldere som er nevnt i asl./asal. § 17-1 ville ha blitt for omfattende. Ved å velge nettopp erstatningsansvar for styremedlemmer mener jeg at man får belyst de viktigste problemstillingene ved å ta med ansvaret til en av aksjeselskapets viktigste tillitsmenn, styret, og samtidig få belyst forholdet der det kan være en interessekonflikt på grunn av aksjeeierens dobbeltrolle som både aksjeeier og som styremedlem.

1.4 Den videre fremstillingen

Fordi spørsmålet om konkursboets erstatningskrav mot selskapets styremedlemmer blant annet må vurderes på bakgrunn av formålet med konkursreglene, vil jeg innledningsvis i del I for det første redegjøre for grunnleggende sider ved konkursinstituttet, se nedenfor under punkt 2. Videre vil jeg under punkt 3 redegjøre for reglene rundt foreldelse av de forskjellige partenes erstatningskrav, da det er en av de viktigste forskjellene på kravene.

Jeg har funnet det hensiktsmessig å dele opp avhandlingen i to hoveddeler: Del II behandler spørsmålet om konkursboet har et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer i et aksjeselskap, og del III vil behandle spørsmålet om konkursboet kan fremme enkeltkreditorenes erstatningskrav.

Nyere rettspraksis viser at det rettslig grunnlaget for erstatningskrav mot styremedlemmer kan ha betydning for konkursboets rett til erstatning. Innledningsvis i del II, under punkt 4, vil jeg derfor behandle aksjelovens regler om ansvarsgrunnlag og under punkt 5 vil jeg drøfte spørsmålet om konkursboet har et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer. I punkt 6 vil jeg se på om det finnes unntak, der konkursboet likevel har et selvstendig erstatningskrav, og punkt 7 vil kort ta for seg omstøtelse av selskapets unnlattelse av å fremme erstatningskravet. Videre vil jeg fremstille reglene etter utenlandsk rett under punkt 8, da det kan belyse innholdet i gjeldende norsk rett på området. Del II avsluttes i punkt 9 med en oppsummering og konklusjon, samt en de lege ferenda drøftelse.

Del III vil som nevnt over ta for seg spørsmålet om konkursboet kan fremme enkeltkreditorenes erstatningskrav. Fordi konkursboets krav i disse tilfellene er avhengige av enkeltkreditorenes krav, ser jeg det som hensiktsmessig å først behandle spørsmålet i hvilken grad enkeltkreditorene kan gjøre erstatningskrav gjeldende i avhandlingens punkt 10. Avslutningsvis vil jeg drøfte om konkursboet kan fremme enkeltkreditorenes krav under punkt 11.

2 Konkurs

2.1 Innledning

Konkursboers erstatningskrav mot selskapets styremedlemmer må blant annet vurderes på bakgrunn av formålet med konkursreglene. Jeg vil i det følgende derfor redegjøre for noen grunnleggende sider ved konkursinstituttet.

Aksjeeierne hefter ikke for selskapets forpliktelser, jfr. asl./asal. § 1-2 første ledd. Et aksjeselskap er et selvstendig rettssubjekt og kan i likhet med andre rettssubjekter pådra seg rettigheter og forpliktelser.⁷ Selskapskreditorene kan derfor bare søke dekning i selskapsmidlene. Aksjeloven søker imidlertid å ivareta selskapskreditorenes interesser gjennom ulike kapitalvernregler. For eksempel gjelder det et krav til et minimum av aksjekapital for at et aksjeselskap skal kunne stiftes, jfr. asl./asal. § 3-1. Styremedlemmer og revisor er gjort solidarisk objektivt ansvarlige for det som måtte mangle av aksjekapitalen der det er bekreftet til Foretaksregisteret, jfr. asl./asal. §§ 2-18 og 2-19. Loven er imidlertid ikke til hinder for at aksjekapitalen blir benyttet for eksempel til investeringer i driftsmidler til aksjeselskapet, og aksjekapitalen kan derfor reelt sett likevel være tapt for kreditorene. Aksjekapitalen fungerer likevel som en sperre for aksjeeierens adgang til å dele ut selskapets egenkapital som utbytte til eierne, jfr. asl./asal. § 8-1.

⁷ Woxholth (2007) s.98-99 *Selskapsrett*, heretter forkortet til ”Woxholth (2007)”

Spørsmålet om erstatningsansvar for styremedlemmer vil stå særlig sentralt når det ikke lenger er noen midler å hente i aksjeselskapet. I følge forarbeidene til aksjeselskapslovene utgjør aksjeselskaper den største andelen av konkursskyldnere.⁸ I disse økonomiske resesjonstider kan vi også se en kraftig økning av antallet konkurser. Antallet konkurser i aksjeselskaper er nesten doblet fra fjerde kvartal 2007 sammenlignet med fjerde kvartal 2008.⁹

2.2 Konkursinstituttet

Den første norske konkursloven ble vedtatt i 1863.¹⁰ Loven bygget på den franske fallittloven fra 1838 og den prøyssiske konkursloven fra 1855.¹¹ Konkursloven av 1863 ble avløst av den nåværende konkursloven som ble vedtatt i 1984. Konkursinstituttet ble opprettet for at kreditorene skulle få et oppgjør der debitor har flere fordringer enn han klarer å dekke, og for å sørge for en rettferdig fordeling av skyldnerens midler slik at ingen kreditor ble gitt tilfeldige fordeler fremfor en annen. Alternativet til konkursinstituttet hadde vært at alle kreditorene var nødt til å forfølge hvert enkelt krav for seg. Det ville kunne ha ført til tilfeldige forfordelinger, da den som er først ute ville få best rett, og det ville ikke ha vært noen garanti for at alle skyldnerens aktiver ville ha kommet kreditorene til gode.¹² Konkursinstituttet er ikke etablert som en måte skyldneren kan slippe unna den resterende gjelden på. Dette kan illustreres ved at konkursskyldneren fortsatt hefter for den gjelden som ikke dekkes av boets dividende, jfr. dekl. § 6-6.

I forarbeidene til konkursloven omtales konkurs som en felles kreditorforfølgning som tar sikte på en likelig fordeling av debtors aktiva mellom fordringshaverne der det ikke er

⁸ NOU 1992:29 s.37, Lov om aksjeselskaper

⁹ Statistisk Sentralbyrå (2009)

¹⁰ Lov av 6. juni 1863 nr. 6 om Concurs og Concursboers Behandling

¹¹ NOU 1972:20 s.15, Gjeldsforhandling og konkurs

¹² Brækhus (1991) s.7, *Omsetning og kreditt 1*, heretter forkortet til ”Brækhus (1991)”

dekning til alle.¹³ Konkursen er et generalbeslag i debtors omsettelige eiendeler til fordel for samtlige kreditorer.¹⁴ Formålet til konkursinstituttet er å skaffe kreditorene best mulig dekning. *Brækhus* skriver at ”Fordringshavernes felles interesse [...] er normalt å skaffe seg den best mulige dekning av sine fordringer. Ved konkurs [...] innebærer det at boorganene skal søke å oppnå en så høy dividende som mulig”.¹⁵

Formålet til konkursinstituttet kan også belyses ved å se på boorganenes lovregulerte handlingsregler. Av disse organene innehar bobestyreren den mest sentrale rollen. Når det er åpnet konkurs hos en skyldner, skal det oppnevnes en bobestyrer, jfr. kkl. § 77 første ledd første punktum. Bobestyreren skal ivareta kreditorfellesskapets interesser, jfr. kkl. § 85.¹⁶ Formålet med bobestyrerens oppgaver er å muliggjøre et oppgjør av boet.¹⁷ Boet har ikke bare som oppgave å fordele de verdier som befinner seg i boets masse ved konkursåpningen jfr. dekl. § 2-2, men må også innfordre utestående fordringer jfr. kkl. § 85 første ledd nr.2, samt forfølge eventuelle omstøtelseskrav eller andre krav som kan tilkomme kreditorfellesskapet. Konkursbehandlingen skjer med andre ord hovedsakelig i kreditorenes interesser.¹⁸

2.3 Konkursboet som selvstendig rettssubjekt

Det følger av dekl. § 2-2 at konkursboet har rett til dekning i et hvert formuesgode som tilhører debitor på tidspunktet for boåpningen. Boet foretar her et generalbeslag i alle debtors eiendeler¹⁹, som ikke er unntatt fra beslagsretten etter dekl. §§ 2-3 flg.

¹³ Ot.prp.nr.50 (1980-1981) s.42, Om A) Om lov om gjeldsforhandlinger og konkurs B) lov om fordringshavernes dekningsrett C) lov om ikrafttredelse av ny gjeldsforhandlings- og konkurslovgivning m.m.

¹⁴ *Brækhus* (1991) s.7

¹⁵ *Brækhus* (1991) s.60

¹⁶ Se også NOU 1993:16 s. 60, Etterkontroll av konkurslovgivningen m.v.

¹⁷ NOU 1972:20 s.154

¹⁸ *Brækhus* (1991) s.8 og Ot.prp.nr.26 (1998-1999) s.92, Om lov om endringer i konkurs- og pantelovgivningen m.v.

¹⁹ *Andenæs* (1999) s.46, *Konkurs*, heretter forkortet til ”*Andenæs* (1999)”

Konkursboer har i utgangspunktet samme rettsevne som andre selvstendige rettssubjekter for øvrig. Dette fremgår ikke uttrykkelig av noen positiv lov og er bare sparsommelig omtalt i teorien²⁰, men må følge av lovens system og virker forutsatt av en rekke av lovens bestemmelser. Boet er for eksempel part i ankebehandlingen ved anke over kjennelse om konkursåpning, jfr. kkl. § 72 andre ledd, det har partsevne jfr. tvisteloven²¹ § 2-1 første ledd bokstav e, og det har rett til å tre inn i skyldnerens avtaler, jfr. dekl. § 7-3. Det er altså en rekke bestemmelser som forutsetter boet som selvstendig rettssubjekt. Konkursboet oppstår som subjekt fra det tidspunkt det er avsagt kjennelse om åpning av konkurs i debtors bo, og varer frem til konkursbehandlingen er endelig avsluttet, jfr. kkl. §§ 74 og 137.

Boet trer inn i debtors sted, i forhold til de beslagsrettigheter boet har, og skal sørge for fordelingen av boets midler. Det er imidlertid noe som bør presiseres i denne sammenheng; boet er et selvstendig subjekt, og er ikke det samme som kreditorfellesskapet, selv om det representerer dette fellesskapets interesser. I likhet med et aksjeselskap er boet et selvstendig rettssubjekt og kan ikke identifiseres med kreditorfellesskapet, slik som aksjeselskapet som hovedregel ikke kan identifiseres med aksjeeierne.

Fordi boet *representerer* kreditorfellesskapet, kan det tenkes at konkursboet, i den egenskap av å være kreditorfellesskapets representant, kan tillates å fremme enkeltkreditorenes erstatningskrav mot styremedlemmene. Konkursbehandlingens formål – å skaffe kreditorene best mulig dekning – kan tale for en slik adgang. Videre må nok konkursboet ha en viss tilknytning, i den egenskap av å være selskapets rettsetterfølger, til det erstatningskravet det eventuelt skulle kunne fremme på kreditorenes vegne. Det vil si at tapet trolig må korrespondere med et tilsvarende tap på selskapets hånd (et indirekte tap for kreditorene). Dersom det ikke foreligger en slik tilknytning mellom erstatningskravet og skyldneren, er det tvilsomt om erstatningen vil inngå i boets masse og til fordeling blant

²⁰ Mítsem (1990) s.450, *Styrets og daglig leders erstatningsansvar når selskapet går konkurs*, heretter forkortet til "Mítsem (1990)"

²¹ Lov av 17. juni 2005 nr.90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven), heretter forkortet til "tvl."

kreditorene. Da er tilknytningen mellom kreditorenes krav og konkursboet såpass fjern, at det ikke lenger vil ligge innenfor konkursbehandlingens formål at boet fremmer slike krav. Så lenge erstatningen skal gå inn i boet til en fordeling blant enkeltkreditorene etter konkurslovens regler, taler imidlertid gode grunner for å tillate en adgang for boet til å fremme kreditorenes erstatningskrav.²²

Det kan også tenkes at *kreditorfellesskapet* er skadelidt på grunn av en skadevoldende handling utført av et styremedlem, og at det derfor har et selvstendig krav på erstatning. I så måte vil det være naturlig at konkursboet som representant for kreditorfellesskapet, kan fremme et slik erstatningskrav.²³

Konkursboets øverste organ er skiftesamlingen hvis avgjørelser er bindende for bobestyreren og bostyret med mindre de blir underkjent av tingretten, jfr. kkl. §§ 98 og 99. Skiftesamlingen består i utgangspunktet av alle konkurskreditorene, men ikke de kreditorer som må regne med å få hele sin fordring dekket, eller ikke dekket i det hele tatt, jfr. kkl. §§ 94 og 95. Stemmeretten regnes etter fordringsbeløp, jfr. kkl. § 97. Den viktigste funksjonen innehar imidlertid som nevnt bobestyreren.²⁴ Hans oppgave er å ivareta fordringshavernes felles interesse, og dermed boets interesse, og det er han som representerer boet utad, jfr. kkl. § 85.

2.4 Virkningene av konkurs i aksjeselskap

Et aksjeselskap er et selvstendig rettssubjekt og følgelig et selvstendig konkurssubjekt. Innad i selskapet er det kun styret som har kompetanse til å begjære selskapet konkurs, jfr. asl./asal. § 6-18. Verken daglig leder, generalforsamlingen, styreleder eller andre enkeltpersoner med rett til å signere firma, jfr. asl./asal. § 6-31 første ledd, har således kompetanse til å åpne konkurs i selskapet. Konkurs kan også begjæres av kreditorer eller andre som har en fordring på selskapet. Dersom vilkårene for å åpne konkurs er tilstede,

²² Nærmere om dette under punkt 11

²³ Nærmere om dette under punkt 9

²⁴ Brækhus (1991) s.47

beslaglegger konkursboet alle eiendeler som tilhørte selskapet på beslagstiden, jfr. dekl. § 2-2. Visse midler er unntatt fra beslagsretten i dekl. kap. 2, men disse unntakene gjør seg ikke gjeldende for upersonlige rettssubjekter som et aksjeselskap. Aksjeselskapet er under konkursen uberettiget til å råde over boets midler, jfr. kkl. § 100.

Under konkursbehandlingen er det styret som representerer selskapet som konkursskyldner, jfr. asl./asal. § 6-18 andre ledd. Selskapets opplysningsplikt overfor bobestyreren med flere, jfr. kkl. § 101, tilligger likevel nåværende så vel som forhenværende styremedlemmer, jfr. kkl. § 108. Selskapets øvrige organer opphører ikke fra og med konkursåpningen, men deres oppgaver blir svært redusert. Selskapet er som nevnt ikke berettiget til å råde over boets midler under konkurs, og aksjeselskapsorganenes råderett blir således innskrenket. Det må antas at plikten til å avlegge årsregnskap og avholde årlige generalforsamlinger faller bort under konkursbehandlingen.²⁵ Avslutningsvis vil jeg nevne at det følger av kkl. § 138 andre ledd tredje punktum, at når bobehandlingen er endelig avsluttet etter kkl. §§ 128 og 135, skal føreren av konkursregisteret anmode om at selskapet blir slettet i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret. Konkursskyldneren (selskapet) opphører derfor å eksistere og vil ikke lenger hefte for den gjelden som ikke dekkes av dividenden, jfr. dekl. § 6-6.

3 Foreldelse

3.1 Innledning

Alle forpliktelser faller en gang bort. Dette skjer typisk ved at oppgjør finner sted. Fordringer kan også falle bort på grunn av alder. Slikt bortfall av forpliktelser kalles foreldelse og krever hjemmel i lov.²⁶ Foreldelse er regulert i foreldelsesloven²⁷ og den

²⁵ Andenæs (2007) s.268, *Selskapsrett*, heretter forkortet til ”Andenæs (2007)”

²⁶ Hagstrøm (2003) s.739, *Obligasjonsrett*, heretter forkortet til ”Hagstrøm (2003)”

²⁷ Lov av 18. mai 1979 nr.18 om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven), heretter forkortet til ”fl.”

alminnelige foreldelsesfristen er på tre år, jfr. fl. § 2. For erstatningskrav har loven laget et skille mellom erstatningskrav som springer ut av kontrakt, og erstatningskrav som ikke springer ut av kontrakt. For å få frem betydningen av at konkursboet har et selvstendig erstatningskrav eller kan tenkes å fremme enkeltkreditorenes erstatningskrav, vil jeg i de følgende avsnittene redegjøre for forskjellen på foreldelsesreglene mellom de forskjellige kravene.

3.2 Skillet mellom ansvar i og utenfor kontrakt

I utgangspunktet er reglene enkle; et erstatningsansvar utenfor kontrakt (deliktsansvaret) blir stiftet i og med den skadevoldende handling, mens et krav på kontraktsmessig erstatning (kontraktsansvaret) er en misligholdsbeføyelse som må anses som betinget av et mislighold fra og med avtaleinngåelsen.²⁸ Grensen mellom de forskjellige tilfellene er imidlertid ikke skarp. *Hagstrøm* nevner eksempelvis at uhell ved tannlegebehandling kan være vanskelige å bedømme; på den ene siden har en defekt tannbro en karakter av å være en kontraktsrettslig oppfyllelsssvikt. På den andre siden er avtaletilknytningen ved skadepåførsel under tannbehandlingen fjern, og har flere fellestrekk med den alminnelige skadeserstatning, selv om det ligger en kontrakt i bunn av forholdet.²⁹

Skillet mellom hva som skal klassifiseres som deliktsansvar og hva som er kontraktsansvar kan være vanskelig å trekke. *Røed* skriver at grensdragningen i stor utstrekning beror på skjønn og at rettspraksis på området ikke har vært entydig. Dette mener hun fører til lite forutberegnelighet.³⁰ *Hagstrøm* påpeker at siden det ikke er noen klar grense mellom deliktsansvar og kontraktsansvar, er det uheldig at klassifikasjonen av kravet har materiellrettslig betydning. Ideelt sett, fremholder *Hagstrøm*, burde klassifikasjonen kun hatt systematisk betydning.³¹

²⁸ Hagstrøm (2003) s.450

²⁹ Hagstrøm (2003) s.451

³⁰ Røed (2004) s.231, *Foreldelse av fordringer*, heretter forkortet til "Røed (2004)"

³¹ Hagstrøm (2003) s.451

Det er lett å være enig i kritikken fordi det fort kan føre til tilfeldige fordeler og/eller ulemper for krav av lik art, slik som kravene som presenteres under i punkt 3.3 og 3.4. Klassifiseringen av om kravet er et erstatningskrav i eller utenfor kontrakt kan i noen tilfeller også ha betydning for erstatningsutmålingen, da erstatning i kontrakt tradisjonelt kun omfatter den positive kontraktsinteresse (skadelidte stilles som om avtalen ble riktig oppfylt), mens erstatning utenfor kontrakt normalt omfatter den negative kontraktsinteressen (skadelidte skal stilles som om den skadevoldende handling ikke hadde skjedd).³² I Rt. 2008 s.833 ble det prosedert på at det må gjøres unntak fra foreldelsesreglene, men flertallet i Høyesterett gir ikke medhold i denne anførselen og uttaler at "[f]oreldelsesloven er en positivrettslig lov, og det skal mye til for å gi bestemmelsene en utvidet rekkevidde".³³ Likeledes uttaler mindretallet i Rt. 2007 s.220 at "foreldelsesloven er utpreget positivrettslig, og gir lite rom for supplerings på frirettslig grunnlag".³⁴ I så måte er det påfallende at klassifiseringen av erstatningskravets art skal få materiellrettslig betydning i en ellers så positivrettslig lov. *Matre* har tatt til ordet for at lovgiver, for å unngå problemet, bør innføre en særskilt foreldelsesfrist for konkursboet i de tilfeller der det er et slikt nærstående forhold mellom aksjonærer og styremedlemmer at de ikke ønsker å ivareta selskapets interesser.³⁵ På den annen side hever *Røed* at domstolene i praksis ofte drøfter om kravet er foreldet i forhold til begge reglesett, dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å klassifisere erstatningskravet. Først når foreldelse er inntruffet i forhold til begge reglesett, anses kravet foreldet.³⁶

3.3 Aksjeselskapets erstatningskrav mot styremedlemmer

Utgangspunktet er at krav om skadeserstatning foreldes tre år etter at skadelidte fikk, eller burde ha fått kunnskap om skaden og den ansvarlige, jfr. fl. § 9 nr.1. Foreldelsesloven § 9

³² Aarum (1994) s.81, *Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper*, heretter forkortet til "Aarum (1994)

³³ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.87). Nærmere om dommen under punkt 4.3.4

³⁴ Rt. 2007 s.220 (Sedaldommen) (dommens premiss nr.64). Nærmere om dommen under punkt 4.3.3

³⁵ *Matre* (2008), s.385 flg. *Foreldelse av styreansvar*, heretter forkortet til "Matre (2008)"

³⁶ *Røed* (2004) s.238

nr.3 gjør imidlertid unntak fra dette, dersom kravet springer ut av kontrakt. Kravet foreldes i slike tilfeller tre år etter at kontrakten er misligholdt (den skadevoldende handling), jfr. fl. §§ 2 og 3 nr.2. Det er utvilsomt et kontraktsforhold mellom selskapet og styremedlemmene, men erstatning for uaktsomme handlinger begått mot selskapet bærer et større preg av å være en normal skadeserstatning, enn å være en misligholdssanksjon som er kontraktserstatningens kjerneområde.³⁷

Hagstrøm mener at klassifikasjonen av styreansvaret kan være usikker. På den ene siden mener han at det formelt sett foreligger en kontrakt mellom styremedlemmene og selskapet, men på den andre siden er det deliktsrettslige betraktninger som fastlegger ansvarsnormene, og ikke hvorvidt kontrakten er rettmessig oppfylt, og lignende momenter som i kontraktserstatningen er relevante. Han mener derfor at styreansvaret har få fellestrekk med misligholdsreglenes kjerneområde.³⁸

Aarum er av den oppfatning at styreansvaret systematisk verken er et rent deliktsansvar eller et rent kontraktsansvar.³⁹ Hun mener at det i praksis sjelden inngås skriftlige avtaler mellom selskapet og styremedlemmene, men at det likevel ligger et avtaleforhold i bunn av dette forholdet, og derfor må det anses som et ansvar som springer ut av kontrakt.⁴⁰ Et mulig unntak mener *Aarum* kan oppstilles for de tilfellene der et styremedlem har forsøkt å berike seg selv på selskapets bekostning, fordi sammenhengen med kontraktsansvaret er i slike tilfeller så fjern at det er mer nærliggende å karakterisere det som et deliktsansvar.⁴¹

I Rt. 2007 s.220 og Rt. 2008 s.833 finner flertallet i begge sakene at selskapets krav foreldes etter fl. § 2, jfr. § 3, da styremedlemmenes (og revisors) ansvar overfor selskapet,

³⁷ Hagstrøm (2003) s.450

³⁸ Hagstrøm (2003) s.748, se også Røed (2004) s.237

³⁹ Aarum (1994) s.291

⁴⁰ Aarum (1994) s.86

⁴¹ Aarum (1994) s.291

springer ut av kontrakt.⁴² Foreldelse av selskapets erstatningskrav finner derfor sted tre år etter at kontrakten misligholdes. Misligholdet er i disse tilfellene den skadevoldende handlingen. Det kan oppstilles en tilleggsfrist etter fl. § 10 nr.1 i de tilfeller der selskapet manglet kunnskap om sitt erstatningskrav mot styremedlemmet. I disse tilfellene inntreer foreldelse tidligst ett år etter at selskapet skaffet eller burde ha skaffet seg kunnskap om den skadevoldende handling, jfr. fl. § 10 nr.1. Tilleggsfristen kan imidlertid ikke forlenge foreldelsen i mer enn 10 år, jfr. fl. § 10 nr.4. *Aarum* argumenterer for at det er generalforsamlingen som må anses som kunnskapssubjekt i fl. § 10 nr.1, da det er den som har kompetanse til å avgjøre om selskapet skal fremme erstatningskravet eller ikke⁴³, jfr. asl./asal. § 17-3. *Røed* mener at de alminnelige identifikasjonsregler i selskaps- og privatretten må være avgjørende.⁴⁴ I Rt. 2008 s.833 uttaler flertallet at "[d]et er sikker rett og ikke omtvistet at et selskap identifiseres med sitt styre. Etter min mening er det ikke tilstrekkelig grunnlag i denne saken til å fravike identifikasjonsreglene".⁴⁵ Alle synspunktene er begrunnet i kompetansefordelingen i aksjeselskaper og har gode grunner for seg. Trolig vil hvem som anses som kunnskapssubjekt i forhold til fl. § 10 nr. 1 kunne variere og må derfor vurderes konkret i hver enkelt sak. Det er vanskelig å trekke ut noen generelle momenter til en slik vurdering, men det må trolig bero på en vurdering av skadens art, hvem som er skadevolder og hvilken kompetanse og funksjon denne har innad i aksjeselskapet.

3.4 Selvstendige erstatningskrav på konkursboets/enkeltkreditors hånd

Utgangspunktet her er at det ikke foreligger noe kontraktsforhold mellom skadevolder og skadelidte, og at erstatningskravet således er et deliktsansvar.⁴⁶ Slik konkluderer også

⁴² Se også Andenæs (2006) s.654, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*, heretter forkortet til "Andenæs (2006)"

⁴³ Aarum (1994) s.294

⁴⁴ Røed (2004) s.320

⁴⁵ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.87) Nærmere om dommen under punkt 4.3.4

⁴⁶ Aarum (1994) s.298

flertallet i Rt. 2007 s.220.⁴⁷ Foreldelse inntreer derfor i disse tilfellene tre år etter at skadelidte skaffet eller burde ha skaffet seg kunnskap om den skadevoldende handlingen, jfr. fl. § 9 nr.1. Som oftest vil konkurstidspunktet være et slik skjæringstidspunkt for kunnskapsvilkåret.

⁴⁷ Rt. 2007 s.220 (Sedaldommen) (dommens premiss nr.48) Nærmere om dommen under punkt 4.3.3

Del II – Har konkursboet et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer?

4 Aksjeloven/Allmennaksjeloven § 17-1

4.1 Innledning

Asl./asal. § 17-1 er hovedregelen om erstatning i aksjeselskapsforhold. Jeg vil derfor undergå igjennom de forskjellige rettskildene for å komme frem til den nærmere rekkevidden av asl./asal. § 17-1 første ledd.

4.2 Lovteksten

Asl./asal. § 17-1 første ledd, lyder etter siste lovendring i 2006⁴⁸ som følger:

”(1) Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, gransker eller aksjeeier erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende”.

Som nevnt under innledningen skal denne avhandlingen dreie seg om de tilfeller hvor aksjeselskapet unnlater å fremme krav om erstatning overfor sitt styre. Det fremgår av første ledd at det er tre subjekter som etter denne bestemmelsen kan være skadelidt; (1) selskapet selv, (2) aksjeeier eller (3) ”andre”. Spørsmålet er så hva som ligger i begrepet ”andre”. Ut ifra en ren språklig fortolkning kan det her utledes to løsninger; for det første kan ”andre” henspille på den kontekst ordet er satt i, dvs. at ”andre” her kan bety: andre underforstått lignende organer i selskapet. For det andre kan uttrykket ”andre” omfatte andre som har et erstatningsberettiget tap. Det siste alternative må være det som

⁴⁸ Endringslov av 15. desember 2006 nr.88

harmonerer best med den naturlige språkforståelsen, og er også det som virker forutsatt i teorien hvor asl./asal. § 17-1 omtales som en lovfesting av den alminnelige culperegelen.⁴⁹

Aksjeloven av 1910⁵⁰ § 69 regulerte kun selskapets erstatningskrav og talte ikke om eventuelt andre skadelidte. *Augdahl* mente at styremedlemmene ikke ble ansvarlige direkte overfor selskapskreditorene, med mindre de overtrådte bestemmelser som skulle beskytte kreditorenes interesser (for eksempel reglene om bundet kapital) eller straffelovens straffebed om forbrytelser i gjeldsforhold.⁵¹ I aksjeloven av 1976⁵² § 15-1 ble ”aksjeeier eller andre” tatt med, i tillegg til selskapet, i oppregningen av hvem som kunne være skadelidte etter aksjelovens bestemmelser. Forarbeidene til asl. 1976 presiserte at uttrykket ”andre” også var ment å omfatte selskapets kreditorer, og at dette kun innebar en lovfesting av hva som tidligere fulgte av ulovfestet rett.⁵³ Av forarbeidene til den nåværende aksjeloven fremgår det også uttrykkelig at uttrykket ”andre” typisk vil kunne omfatte selskapets kreditorer, men ikke er begrenset til disse.⁵⁴ Imidlertid gir verken lovteksten, forarbeidene eller tidligere lover et klart og entydig svar på spørsmålet om konkursboer har et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer.

Asl./asal. § 17-1 regner videre opp hvem det kan kreves erstatning av. Her nevnes blant andre styremedlemmer, som denne avhandlingen skal fokusere på. Videre fremgår det at skaden må være voldt av skadevolder i den egenskap av å være styremedlem, daglig leder osv. Dersom skaden ikke er voldt innen det naturlige virkeområdet til for eksempel styremedlemmet, trenger et eventuelt erstatningskrav en annen hjemmel. Første ledd avslutter med at skaden må være voldt ”vedkommende”. Ut ifra en rent språklig forståelse fremstår det som om det her siktes til en av de tre nevnte som kan fremme

⁴⁹ Se bl.a. Woxholth (2007) s.259 og Andenæs (2007) s.273

⁵⁰ Lov av 19. juli 1910 nr.1 om aktieselskaper og kommanditaktieselskaper

⁵¹ Augdahl (1926) s.366-367, *Aktieselskapet efter norsk ret*

⁵² Lov av 4. juni 1976 nr.59 om aksjeselskaper, heretter forkortet til ”asl. 1976”

⁵³ Innstilling til lov om aksjeselskaper (1970) s.184-185

⁵⁴ Ot.prp.nr.55 (2005-2006) s.167, om lov om endringer i aksjelovgivningen mv.

erstatningskravet, altså selskapet, aksjeeier eller andre. Dvs. at skaden eller tapet må være oppstått på deres hånd. Til slutt fremgår det at ansvarsnormen er alminnelig culpa eller forsett.

4.3 Rettspraksis

Da verken lovteksten, forarbeidene eller tidligere lover gir et klart svar på hvorvidt konkursboer har et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer, vil jeg gå igjennom rettspraksis rundt hovedregelen om erstatning i aksjeselskapsforhold, jfr. asl. 1976 § 15-1 og asl./asal. § 17-1, for å se om det kan avklare regelens nærmere rekkevidde.

4.3.1 Rt. 1993 s.987 (Stiansendommen) (dissens 3-2)

Et aksjeselskaps konkursbo fremmet krav om erstatning mot styreformannen (Stiansen) for å ikke ha ivaretatt selskapets og kreditorenes interesser, jfr. asl. 1976 § 15-1.

Erstatningskravet tilsvarte det samlede beløp av anmeldte fordringer som var godkjent av boet.

Flertallet fant at et slikt krav ikke kunne fremmes av konkursboet, men måtte fremmes av den enkelte kreditor, dersom ansvarsgrunnlag i forhold til disse forelå. Det ble lagt vekt på at tapsberegningen angir ”karakteren av det krav som er gjort gjeldende, og det er ikke sannsynliggjort at selskapet som sådant har hatt et tap som boet kan kreve erstattet”.⁵⁵ Etter flertallets oppfatning øker ikke selskapets tap med økende gjeld. I de tilfellene rammer tapet utelukkende kreditor. Selskapet hadde derfor ikke lidt noe tap. Flertallet og mindretallet var enig i at boet ikke kunne opptre på vegne av kreditorfelleskapet, da hver enkelt kreditors krav kan ha forskjellig grunnlag og tapsberegning.

Mindretallet var enig med flertallet i at boet bare kan kreve erstatning for det tap som er påført selskapet, men ville henvisе saken til ny behandling fordi det fant at lagmannsretten ikke hadde tatt stilling til om også hele eller deler av kreditorenes tap kunne være selskapets tap, og derfor ville kunne fremmes av konkursboet. Det mente at spørsmålet om

⁵⁵ Rt. 1993 s.987 (Stiansendommen), s.990

boet hadde søksmålskompetanse måtte bero på om boet selv pretenderte å fremme kreditorenes eller selskapets krav. Videre var det av den oppfatning at insolvenstidspunktet ikke kunne være et skjæringstidspunkt for når det kun er snakk om kreditorenes tap, og ikke lenger selskapets. Dette begrunnet mindretallet med at selskapet er ansvarlig overfor sine kreditorer så lenge det er i virksomhet, og selskapet lider ikke bare et tap der dets verdier reduseres, men også ved at underbalansen økes gjennom å pådra det ytterligere gjeld.

4.3.2 Rt. 1993 s.1399 (Ytternesdommen)

Stiansendommen ble imidlertid ikke stående lenge som uttrykk for gjeldende rett. Drøye tre måneder etter domsavsigelsen i Stiansendommen, fraviker Høyesterett i avdeling enstemmig flertallets rettsoppfatning. Dette er i teorien blitt omtalt som et av de klareste tilfellene av prejudikatsavvik i nyere tid.⁵⁶

Et aksjeselskaps konkursbo reiste i denne saken et krav om erstatning fra selskapets revisor (Ytternes), jfr. asl. 1976 § 15-2, grunnet tap kreditorene hadde blitt påført ved at revisor hadde inngitt uriktig erklæring om at aksjekapitalen var innbetalt. Om Stiansendommen uttaler Høyesterett at ”Høyesteretts flertall synes altså her å bygge på at erstatningsansvar etter aksjeloven ansvarsregler ikke kan gjøres gjeldende av et insolvent selskap - eller av dets konkursbo - når erstatningen reelt sett utelukkende vil kunne komme kreditorene til gode; det er da ikke lenger selskapets tap det er tale om. Denne rettsoppfatning finner jeg ikke å kunne slutte meg til”.⁵⁷ I Ytternesavgjørelsen legger Høyesterett vekt på at kreditorenes interesse i å ha selskapsformuen som dekningsobjekt, også er en erstatningsmessig beskyttet selskapsinteresse. Selv om ansvarsgrunnlaget var knyttet til selskapet, og erstatningen skulle gå til boet og bli fordelt på kreditorene, var det fremdeles snakk om selskapets tap, som konkursboet kunne gjøre gjeldende. På denne bakgrunn ble revisoren kjent erstatningsansvarlig overfor selskapet ved konkursboet.

⁵⁶ Woxholth (2007) s.261 og Eckhoff (2001) s.185, *Rettskildelære*, heretter forkortet til ”Eckhoff (2001)”

⁵⁷ Rt. 1993 s.1399 (Ytternesdommen), s.1404

Det er en forutsetning for at selskapet skal kunne registreres i Foretaksregisteret at aksjekapitalen er innbetalt, jfr. asl. 1976 § 2-9 tredje ledd (asl./asal. § 2-18 andre ledd). Det fulgte videre av foretaksregistreringsloven⁵⁸ § 4-4 bokstav e, at slik innbetaling også skal bekreftes av revisor. Inntil selskapet er registrert, er det som hovedregel de som har pådratt selskapet forpliktelsen som hefter personlig for den, jfr. asl. 1976 § 2-13 andre ledd (asl./asal. § 2-20 andre ledd). Grunnet blant annet en konflikt om firmanavnet, tok behandlingen ved handelsregisteret lengre tid, og selskapet ble ikke registrert før nærmere ett år etter at bekreftelsen på innbetalt aksjekapital var utstedt. Selskapet var allerede på det tidspunkt blitt insolvent og ble begjært konkurs.

Revisoren gjorde gjeldende at selskapets eneaksjonær, som for øvrig også var daglig leder og enestyre, hadde pådratt selskapet forpliktelsene overfor kreditorene i perioden før registrering, og derfor var personlig ansvarlig for disse forpliktelsene. Eneaksjonæren var personlig insolvent også før den endelige registrering fant sted og døde kort tid etter dette. Revisor hevdet derfor at kreditorene ikke hadde fått sine dekningsmuligheter redusert ved at selskapet tok over ansvaret for disse forpliktelsene ved registreringen. Videre hevdet revisor at hans erklæring bygget på informasjon gitt av eneaksjonæren, og at det var han som var den reelle skadevolder. Eneaksjonæren måtte identifiseres med selskapet, og selskapet og derved dets rettsetterfølger – konkursboet, måtte derfor anses for avskåret fra å fremme erstatningskrav for sine egne skadevoldende handlinger.

Høyesterett avviste disse anførselene og fant at revisor under en hver omstendighet med sin uriktige erklæring hadde medvirket til at selskapet ble registrert uten at aksjekapitalen hadde vært til stede. At eneaksjonæren hadde et sterkt medansvar for registreringen uten innbetalt aksjekapital, kunne ikke komme konkursboet til skade. Anførselen om at kreditorenes dekningsmuligheter ikke ble forringet ved at selskapet tok over ansvaret fra eneaksjonæren ved selskapets registrering, avfeier Høyesterett med at bestemmelsen om ansvar før registrering tar sikte på å beskytte kreditorene, men at det også like fullt er en

⁵⁸ Lov av 21. juni 1985 nr.78 om registrering av foretak (foretaksregistreringsloven)

selskapsinteresse. Fra og med selskapsregistreringen får kreditorene bare selskapet å forholde seg til. Motytelsen for dette er at aksjekapitalen skal være godtgjort overført til selskapet. Revisor hadde medvirket til at selskapet ble registrert og derved rettsstridig krenket selskapets og derigjennom kreditorenes interesser, hvilket gjorde ham erstatningsansvarlig.⁵⁹

Aarum mener at dommen viser at kreditorinteressen nyter et selvstendig erstatningsrettslig vern, da hun mener revisor trolig måtte ha blitt frifunnet dersom konkursboet bare hadde rett til å tre inn i selskapets krav. Dette mener hun fremgår av dommen der Høyesterett uttaler at ”Når erstatningskravet baseres på konkursboets rett til selskapsmidlene, kan det ikke komme konkursboet til skade at eneaksjonær Tom Henriksen selv i høy grad hadde et medansvar for at registreringen skjedde uten at aksjekapitalen var innbetalt. Heller ikke kan det i forhold til konkursboet bli tale om noen ansvarsreduksjon ut fra medvirkningssynspunkter. Dette kunne nok ha stillet seg annerledes om G-F Eiendom A/S ikke hadde vært insolvent, og det var selskapet selv som hadde reist erstatningskravet mot revisor”.⁶⁰ Hun skriver at ”Ytternesdommen må oppfattes dit hen at kreditorene nyter selvstendig erstatningsrettslig vern også i tilfeller hvor den erstatningsbetingende handling er rettet mot selskapet som sådant og ikke er erstatningsbetingende i forhold til noen bestemt kreditor. Det følger også av dommen at konkursboet på kreditorenes vegne kan fremme slikt krav”.⁶¹ Som *Aarum* påpeker antyder Høyesterett at resultatet ikke ville blitt det samme dersom selskapet ikke hadde blitt insolvent. Om selskapet ikke hadde blitt insolvent, ville selskapet vært den eneste skadelidte, og det ville ikke ha oppstått noe indirekte tap på kreditorenes hånd som følge av at selskapet ikke lenger kunne gjøre opp for sine fordringer. Selskapet hadde i et slikt tilfelle kanskje ikke hatt noe krav, da eneaksjonæren var hovedmannen bak skadevoldelsen, og i beste fall ville selskapet hatt et erstatningskrav som var redusert på grunn av skadelidtes medvirkning. På denne bakgrunn er det kanskje grunnlag for å si at det vil være i samsvar med resultatet i avgjørelsen at

⁵⁹ Rt. 1993 s.1399 (Ytternesdommen), s.1406–1407

⁶⁰ Rt. 1993 s.1399 (Ytternesdommen), s.1407

⁶¹ *Aarum* (1994) s.160

konkursboet også har rett til å fremme et selvstendig krav på erstatning mot selskapets styremedlemmer.

4.3.3 Rt. 2007 s.220 (Sedaldommen) (dissens 4-1)

Konkursboet etter IT-Akademiet Kristiansand AS krevde selskapets revisor (Sedal) for manglende innbetalt aksjekapital, jfr. asl./asal. § 2-19. Det bemerkes at ansvarsgrunnlaget for erstatning etter asl./asal. § 2-19 første ledd, er et rent objektivt ansvar og at det ikke er et vilkår at selskapet eller kreditorfellesskapet er påført noe økonomisk tap.

IT-Akademiet Kristiansand AS var et heleid datterselskap av IT-Akademiet Oslo AS. Aksjekapitalen ble imidlertid innbetalt direkte til et annet selskap, IT-Akademiet Agder AS, hvor IT-Akademiet Oslo AS eide 40 prosent av aksjene. Aksjekapitalen var således ikke innbetalt til IT-Akademiet Kristiansand AS, slik revisors erklæring bekreftet. Morselskapets daglige leder var også styreformann i datterselskapet i en lengre periode. Fordi aksjekapitalen i realiteten ble innbetalt til et annet selskap som aksjonæren i IT-Akademiet Kristiansand AS også var medaksjonær i, hadde ikke IT-Akademiet Kristiansand AS noen interesse av å fremme et erstatningskrav på vegne av selskapet. Da *selskapets* erstatningskrav mot revisor er et krav som springer ut av kontrakt, foreldes kravet tre år etter misligholdet av kontrakten, det vil si fra og med det tidspunkt den uriktige revisorerklæringen forelå, jfr. fl. § 3 nr.2, jfr. § 2, jfr. § 9 nr.3. Selskapets erstatningskrav mot revisoren var dermed foreldet innen konkursboet oppdaget disse forholdene.

Flertallet kom frem til at kreditorfellesskapet måtte kunne fremme erstatningskravet etter asl./asal. § 2-19 på selvstendig grunnlag. Det ble lagt vekt på at bestemmelsen ikke regulerer hvem som kan kreve erstatning for manglende innbetalt aksjekapital. Videre la flertallet vekt på at bestemmelsen er gitt for å sikre kreditorenes interesse, og at et slikt formål blir dårlig ivaretatt dersom kreditorene kun skulle kunne tre inn i selskapets krav. Flertallet trakk videre frem at Ytternesdommen stadfestet det at aksjekapitalen er inntakt også er en selskapsinteresse som kan bli krenket, og det faktum at de ansvarlige styremedlemmene i denne saken hadde en slik innflytelse på selskapet at det ikke var

aktuelt å fremme selskapets erstatningskrav. Selskapet var dermed ute av stand til å ivareta sine egne interesser. Flertallet konkluderer derfor med at ”Ut fra det formål bestemmelsen har og de reelle hensyn som synes å være til stede, er jeg kommet til at kreditorfellesskapet i dette tilfellet, hvor selskapets interesser ikke har kunnet bli ivaretatt, må kunne fremme kravet etter § 2-19 på selvstendig basis”.⁶² Det ble ikke tatt stilling til om kravet kunne blitt fremmet av kreditorene også før konkursen, men flertallet konkluderte med at kravet i hvert fall kunne fremmes av konkursboet på vegne av kreditorfellesskapet etter konkursåpning. Følgen av dette ble at konkursboets krav om erstatning etter asl./asal. § 2-19, ikke var foreldet, da det var et erstatningskrav som ikke springer ut av kontrakt og foreldelsesfristen derfor først starter å løpe fra skadelidte skaffet eller burde ha skaffet seg kunnskap om skaden, jfr. fl. § 9.

Mindretallet var ikke enig i at kreditorfellesskapet hadde et selvstendig krav på erstatning, og mente at kreditorfellesskapet kun hadde et erstatningskrav som var avledet av selskapets krav, jfr. dekl. § 2-2. Selv om rettspolitiske hensyn kunne tilsi at et konkursbo bør ha et selvstendig krav, mente mindretallet at dekl. § 2-2, som gir konkursboet rett til å tre inn i alle krav som tilhørte skyldneren på beslagstiden med mindre noe annet følger av lov eller andre gyldige bestemmelser, ikke kunne gi boet større rett enn skyldneren selv hadde. Mindretallet gav uttrykk for at det oppfattet Ytternesdommen dit hen at konkursboet der fremmet selskapets krav og la til slutt vekt på at det ikke fant noen gyldige bestemmelser eller lovregler som utvidet boets rett etter dekl. § 2-2.

Det synes på denne bakgrunn å gjelde et unntak for erstatningskrav som bygger på asl./asal. § 2-19. Da bestemmelsen har til formål å beskytte kreditorinteressen og etter Ytternesdommen og Sedaldommen må anses som en del av selskapsinteressen, har konkursboet i slike tilfeller tilsynelatende et selvstendig erstatningskrav. Mye taler også for at det også er et vilkår at det foreligger et slikt interessefellesskap i selskapet som gjør at det ikke ønsker å ivareta selskapsinteressene⁶³

⁶² Rt. 2007 s.220 (Sedaldommen) (dommens premiss nr.47)

⁶³ Nærmere om emnet under punkt 6

4.3.4 Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dissens 4-1)

Konkursboet etter Finance Credit AS fremmet krav om erstatning fra et tidligere styremedlem, jfr. asl./asal. § 17-1. Selskapet var et heleid datterselskap, og styret i morselskapet og datterselskapet var det samme. Styremedlemmene var også eiere i morselskapet, slik at de også utgjorde datterselskapets generalforsamling. Det forelå således et betydelig interessefellesskap mellom eierne og de tillitsvalgte i selskapene som inngikk i Finance Credit-konsernet, derunder i Finance Credit AS. Datterselskapet hadde ingen ansatte og det ble ikke ført regnskap for det. På grunn av interessekonflikten innad i selskapet, hadde ikke selskapets tillitsmenn eller aksjeeiere noen interesse av å fremme krav om erstatning mot seg selv, og det ble derfor ikke fremmet noe erstatningskrav mot styrets medlemmer.

4.3.4.1 Partenes anførsler

Det var gått over tre år siden de skadevoldende handlingene fant sted, og Finance Credit AS' erstatningskrav mot styremedlemmet var derfor i utgangspunktet foreldet, jfr. fl. § 3, jfr. § 2, jfr. § 9 nr.3. Konkursboet etter Finance Credit AS anførte imidlertid at det hadde et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmene i Finance Credit AS. Boet mente rettspraksis og reelle hensyn tilsa at det hadde et slikt selvstendig krav. Blant reelle hensyn fremhevet boet særlig det spesielle interessefellesskapet og erstatningskravets art som grunnlag for at det hadde et selvstendig krav.

Det saksøkte styremedlemmet bestred at boet hadde et selvstendig erstatningskrav, og mente det ville være i strid med dekl. § 2-2 om boets beslagsrett. Han anførte at Sedaldommen var svakt begrunnet, da den ikke drøftet forholdet til dekl. § 2-2, og under en hver omstendighet måtte begrenses til å gjelde forholdet til revisor. Videre påpekte han at de reelle hensyn som taler for et selvstendig krav på boets hånd er svakere for krav etter asl./asal. § 17-1, enn etter asl./asal. § 2-19. Avslutningsvis hevder styremedlemmet at boets eventuelle selvstendige krav kan være beløpsmessig forskjellig fra selskapets krav, og at det kan være tale om medvirkning fra skadelidte som det ikke blir tatt tilstrekkelig hensyn til.

4.3.4.2 Flertallets begrunnelse

Flertallet påpeker at det er generalforsamlingen som har kompetansen til å fremme selskapets erstatningskrav etter asl./asal. § 17-1, jfr. asl./asal. § 17-3 første ledd. Når partskonstellasjonene er slik at generalforsamlingen ikke ønsker å fremme et slikt krav uttaler flertallet at ”det i en slik situasjon er mye som taler for at kreditorfellesskapet bør ha en viss mulighet til å fremme krav, uten å bli møtt med at kravet på selskapets hånd er foreldet. Spørsmålet blir likevel om en regel som gir boet et selvstendig krav bør etableres på ulovfestet grunnlag, eller om temaet bør undergis en nærmere vurdering av lovgiver”.⁶⁴ Flertallet mener at det i Sedaldommen ble lagt vekt på det særskilte interessfellesskapet og at kravet der dreide seg om erstatning av ikke innbetalt aksjekapital. Etter flertallets oppfatning kan krav etter den alminnelige culperegelen i asl./asal. § 17-1 ha høyst ulik karakter og være begrunnet i svært ulike forhold, i forhold til krav etter asl./asal. § 2-19. Videre påpeker det at kreditorfellesskapets eventuelle erstatningsansvar er et ikke-kontraksrettslig erstatningsansvar som foreldes etter fl. § 9. Foreldelsesfristen kan derfor løpe på opptil 20 år etter den skadevoldende handling. Selskapets erstatningskrav foreldes derimot 3 år etter misligholdet, jfr. fl. § 3 nr.2, jfr. § 2, men kan forlenges opptil 10 år, jfr. fl. § 10. Dette mener flertallet kan utgjøre ”en betydelig forskjell, som etter min mening gjør seg sterkere gjeldende ved krav på culpagrunnlag enn der tvisten gjelder det garantipregede ansvar for manglende innbetaling av aksjekapital”.⁶⁵ På denne måten skiller flertallet de faktiske forholdene i Sedaldommen fra forholdene i den inneværende sak, og begrunner på denne måten hvorfor også resultatet i to avgjørelsene ikke nødvendigvis måtte være det samme.

Flertallet legger stor vekt på konsekvensbetraktninger og uttaler at et selvstendig krav på boets hånd ville omfatte en rekke situasjoner som det er vanskelig å ha full oversikt over, samt at det kan foreligge erstatningsrettslige relevante forskjeller mellom kreditorene i konkursboet, som for eksempel at enkelte av kreditorene har medvirket til den

⁶⁴ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.72)

⁶⁵ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.80)

skadevoldende handlingen. Videre fremholder det at Ytternesdommen ikke kan tas til inntekt for at kreditorfellesskapet har et selvstendig krav, og at det er understreket i dommen at det i realiteten hele tiden har vært tale om selskapets erstatningskrav. Etter flertallets oppfatning kan en eller flere kreditorer kreve erstatning fra selskapets tillitsmenn for det tap de blir påført etter asl./asal. § 17-1, men man kan ikke ut ifra dette utlede at *konkursboet* har et selvstendig erstatningskrav. Flertallet uttaler videre at ”Heller ikke kan jeg se at boet på vegne av kreditorfellesskapet kan ha noen rett til å fremme enkeltkreditorenes krav. Konkursboet og alle kreditorene er ikke ett og det samme. Også en slik eventuell rett reiser flere, til dels vanskelige spørsmål, uten at jeg finner grunn til å gå nærmere inn på dette”.⁶⁶

Flertallet ville imidlertid ikke gi styremedlemmet medhold i anførselen om at et selvstendig krav på boets hånd ville ha vært i strid med dekl. § 2-2, og påpeker at boet i flere sammenhenger har andre og større rettigheter enn det skyldneren hadde. Mindretallet hadde ingen innvendinger mot denne forståelsen av dekl. § 2-2. Motsetningsvis mente mindretallet i Sedaldommen at dekl. § 2-2 var til hinder for et selvstendig krav på boets hånd. Denne innsigelsen må nå antas å ikke kunne føre frem.

4.3.4.3 Mindretallets begrunnelse

Mindretallet kom til et annet resultat, og ville hjemvise saken til ny behandling i lagmannsretten hvor den skulle bygge på det syn at kreditorfellesskapets erstatningskrav ikke var foreldet. Etter mindretallets oppfatning fastslo Sjødaldommen⁶⁷ at kreditorene kunne kreve erstatning for indirekte skade, det vil si for skade som direkte påføres selskapet og som i dag reguleres av asl./asal. § 17-6, og at dommen derfor ikke sier noe om det prosessuelle spørsmålet om hvorvidt konkursboet kunne forfølge kreditorenes erstatningskrav for indirekte tap.

⁶⁶ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.84)

⁶⁷ Rt. 1993 s.20 (Sjødaldommen) Nærmere om dommen under punkt 10.2

Mindretallet i Finance Credit dommen oppfatter videre Ytternesdommen slik at et tap kan sies å være et tap på selskapets hånd til tross for at aksjeeierne som sådanne ikke er påført noe tap. Avgjørelsen utvider dermed begrepet "selskapsinteressen" til å omfatte mer enn aksjeeierinteressene, men også kreditorinteresser. Annenvoterende i Finance Credit dommen legger ikke noe mer i Ytternesdommen enn at konkursboet trådte inn i selskapets sted og fremmet krav om erstatning for selskapets tap.⁶⁸

Mindretallet trekker frem, slik som også flertallet gjorde, at kreditorene etter aksjeloven av 1997 har et selvstendig krav på erstatning for indirekte skade, jfr. asl./asal. § 17-6.⁶⁹ Det er naturlig at aksjeloven ikke regulerer hvilke subjekter som kan fremme kreditorenes erstatningskrav. Om dette kravet også kan forfølges av konkursboet mener mindretallet er et konkursrettslig og sivilprosessuelt spørsmål. Mindretallet trekker videre frem konkursinstituttets formål, hvor det fremhever at en konkursbehandling kort og godt skjer i kreditorenes interesser. På den bakgrunn kan mindretallet "vanskelig se noen rasjonell grunn til at et konkursbo ikke skal kunne forfølge erstatningskrav som tilkommer selskapets kreditorer i fellesskap. Tvert imot må det etter min oppfatning klart ligge innenfor konkursboets oppgaver å forfølge slike krav".⁷⁰ Fremstillingen viser at mindretallet har en helt annen innfallsvinkel til spørsmålet om konkursboets rett til erstatning fra styremedlemmer. Mens flertallet vurderer om konkursboet har et selvstendig krav på erstatning, tar mindretallet stilling til spørsmålet om hvilken adgang konkursboet har til å fremme enkeltkreditorers erstatningskrav.

Mot flertallets bemerkning og styremedlemmets anførsel om at det kan være snakk om erstatningsmessige relevante forskjeller mellom kreditorene i konkursboet, slik som for eksempel skadelidtes medvirkning, innvender mindretallet at det ikke vil stille seg noe annerledes enn i andre tilfeller der et fellesskap opptrer kollektivt på den skadelidtes side. Det trekker frem at et ansvarlig selskap kan fremme erstatningskrav, selv om de enkelte

⁶⁸ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.96)

⁶⁹ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.103)

⁷⁰ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.105)

deltakerne i ulik grad kan ha medvirket til den skadevoldende handling. I slike tilfeller må retten vurdere hver enkelt sak helt konkret.

Flertallet mente, som nevnt over, at det kunne være betenkelig å gi konkursboet et selvstendig krav da det var et erstatningskrav utenfor kontrakt som har lengre foreldelsesfrist enn selskapets krav. Mot dette innvendte mindretallet at slik foreldelse vil gjelde uavhengig av om det er kreditorene selv eller konkursboet som forfølger kravet. Når man først har innrømmet kreditorene en selvstendig rett på erstatning, kan ikke dette være et argument mot at konkursboet skulle kunne gjøres slikt krav gjeldende. Mindretallet mener at dersom lovgiver hadde ment at de gjeldende frister ikke passer for erstatningskrav av en slik karakter, er det en oppgave for lovgiver å endre regelverket.

4.4 Kort om erstatningskrav på grunnlag av den ulovfestede culperegelen

Dersom et konkursbo ikke har et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer etter asl./asal. § 17-1, kan det likevel tenkes at det kan ha et selvstendig krav etter den alminnelige culperegelen.⁷¹ Det er en alminnelig hovedregel i norsk rett at en som har påført en annen skade, ved en uaktsom eller uforsvarlig handling, blir erstatningsansvarlig overfor skadelidte.⁷² Denne alminnelige erstatningsregelen er utviklet med tanke på integritetskrenkelser, og kan ikke uten videre legges til grunn ved rene formuesskader mener Lødrup.⁷³ Kristen Andersen har sagt seg uenig i dette og mener at en uaktsom handling er erstatningspliktig uavhengig av om det er en integritetskrenkelse eller en formuesskade. Om handlingen krenker integriteten eller en formue, mener han kun har innvirkning på culpanormen.⁷⁴ Lødrups standpunkt synes å bunne ut i at man har et visst rom for handlingsfrihet som ikke er erstatningspliktig ved rene formuesskader. Eksempelvis trekker han frem at man kan åpne en konkurrerende forretning med sikker

⁷¹ Aarbakke m.fl. (2004) s.943, *Kommentarutgave til aksjeloven og allmennaksjeloven*, heretter forkortet til

”Aarbakke m.fl. (2004)”

⁷² Lødrup (1999) s.122, *Lærebok i erstatningsrett*, heretter forkortet til ”Lødrup (1999)”

⁷³ Lødrup (1999) s.53

⁷⁴ Lødrup (1999) s.53

viten om at det vil medføre et økonomisk tap for konkurrenten, uten at man pådrar seg erstatningsplikt.⁷⁵ Det er imidlertid sikker rett i følge både juridisk teori⁷⁶ og forarbeidene⁷⁷, at styremedlemmers erstatningsansvar er omfattet av det alminnelige culpaansvaret. Selv om lovgiver har lovfestet den alminnelige culparegelen gjennom asl./asal. § 17-1, er den ikke uttømmende.⁷⁸ Det materielle innholdet i både asl./asal. § 17-1 og den alminnelige culparegelen synes likevel å være sammenfallende.⁷⁹ På denne bakgrunn vil jeg i det følgende derfor kun behandle erstatningskrav som bygger på den lovfestede culparegelen i asl./asal. § 17-1, da det må antas at man ville kommet til samme resultat dersom kravet bygget på den alminnelige ulovfestede culparegelen.

5 Nærmere om konkursboet har et selvstendig erstatningskrav

Der et styremedlem begår en uaktsom handling eller unnløtelse som forringer selskapets økonomiske stilling, er det klart at aksjeselskapet har et erstatningskrav mot styremedlemmet tilsvarende det tapet det ble påført på grunn av handlingen eller unnløtelsen. På den annen side kan også selskapets kreditorer bli skadelidende av denne handlingen, ved at selskapets økonomiske stilling har blitt så forringet at det ikke kan gjøre opp for sine fordringer. På denne måten kan to forskjellige subjekter bli påført det samme økonomiske tapet på grunn av den samme skadevoldende handlingen. I utgangspunktet er det intet i veien for dette etter den alminnelige culparegelen i asl./asal. § 17-1.⁸⁰ Spørsmålet her er imidlertid om konkursboet har et selvstendig krav på erstatning etter asl./asal. § 17-1.

⁷⁵ Lødrup (1999) s.161

⁷⁶ Se bl.a. Andenæs (2006) s.663

⁷⁷ Se bl.a. Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s.117, Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) og NOU 1996:3 s.89, Ny aksjelovgivning

⁷⁸ Sæbø (2002) s.199

⁷⁹ Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s.76, Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven)

⁸⁰ Andenæs (2006) s.663

Der kreditorfellesskapet er påført et tap som følge av en erstatningsbetingende handling av selskapets styremedlemmer, er spørsmålet om handlingen også har krenket kreditorfellesskapets interesser og om disse interessene nyter et selvstendig erstatningsmessig vern.⁸¹

Johs. Andenæs uttrykker det ganske treffende slik at ”Så lenge en person ikke har gjeld, kan han disponere sin formue som han vil. [...] Den som har stiftet gjeld, står ikke like fritt. Debtors formue er kreditorenes dekningsobjekt. [...] [H]an kan ikke disponere uten å ta et visst hensyn til deres interesser”.⁸²

Ro mener at konkursboet i utgangspunktet bare kan forfølge selskapets krav, jfr. dekl. § 2-2, og om boet skal kunne forfølge andre krav, krever dette uttrykkelig hjemmel, slik som for eksempel dekningslovens omstøtelsesregler i dekl. kap.5.⁸³ Dette standpunktet må anses tilbakevist av Høyesterett, der flertallet i Finance Credit dommen uttrykkelig avviser anførselen om at dekningsloven § 2-2 er til hinder for et selvstendig krav på boets hånd.⁸⁴

Aarum mener at kreditorfellesskapet nyter et selvstendig erstatningsmessig vern, og begrunner dette ut ifra hennes tolkning av Ytternesdommen og reelle hensyn.⁸⁵ Sentralt i hennes argumentasjon står det faktum at kreditorinteressene står minst like sentralt i en insolvenssituasjon, som det aksjonærinteressene gjør, fordi aksjonærenes innskudd vil i disse tilfeller allerede være tap. For det første kan det bli tale om reduksjon av erstatningen som følge av skadelidtes (selskapets) medvirkning, når det i realiteten bare er kreditorfellesskapet som lider et tap. For det andre kan det selskapsledelsen ha fått aksept av generalforsamlingen for den videre skadevoldende driften av selskapet. Dette kan

⁸¹ Aarum (1994) s.154 sammenholdt med s.162

⁸² Andenæs (1996), s.152, *Formuesforbrytelsene*, heretter forkortet til ”Andenæs (1996)”

⁸³ Ro (1994) s.234, *Konkursboet eller enkeltkreditors erstatningskrav*

⁸⁴ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.76)

⁸⁵ Aarum (1994) s.162 flg.

medføre at den skadevoldende handling ikke lenger er uaktsom i forhold til selskapet.⁸⁶ I Rt. 1932 s.522 legger Høyesterett til grunn at generalforsamlingens godkjenning av en transaksjon som i realiteten medførte forfordeling av en annen kreditor, medførte selskapet, og derigjennom dets rettsetterfølger, konkursboet, var bundet av dette. Overretten, hvis begrunnelse Høyesterett sa seg enig i og henviste til, uttalte at:

”Konkursboet maa saaledes søke sin begrunnelse for sin innsigelse mot fordringen i den antagelse, at overtagelsen av vekselforpliktelse *innebar et rettsbrudd mot kreditorene direkte*, saaledes at kreditorene eller deres representant konkursboet ikke var bundet av nogen ratihabisjon fra selskapets side, selv om samtlige aksjonærer var enige deri”.⁸⁷

Derfor hevder *Aarum* at generalforsamlingens godkjenning ikke bør endre det forhold at handlingen er culpøs i forhold til kreditorfellesskapet.⁸⁸ Videre mener hun at det ble lagt til grunn i RG 1955 s.747 Eidsivating at kreditorfellesskapet nyter et selvstendig erstatningsmessig vern. I denne saken ble et styremedlem holdt erstatningsansvarlig overfor kreditorfellesskapet, fordi han hadde bidratt til en transaksjon som førte til forfordeling av en annen kreditor. Retten uttaler at:

”Det eneste rasjonelle må være at også et erstatningskrav som det der er reist i nærværende sak sees under samme synsvinkel. På samme måte som når det gjelder omstøtelseskrav, dreier det seg her om krav til fordel for samtlige kreditorer, utenom den som er blitt begunstiget”.⁸⁹

⁸⁶ Aarum (1994) s.167

⁸⁷ Rt. 1932 s.522 (s.526–527), min kursivering

⁸⁸ Aarum (1994) s.167

⁸⁹ RG 1955 s.747 Eidsivating (s.749)

Retten la vekt på at det ville være uhensiktsmessig å henwise de enkelte kreditorer til å gjøre ansvaret gjeldende hver for seg, og at det ofte først ved konkursen blir avdekket hvilke tap kreditorene rettsstridig blir påført.

Aarum hevder videre at Ytternesdommen i realiteten underbygger at kreditorfellesskapet nyter et selvstendig erstatningsrettslig vern. Dette begrunner hun ut ifra at styreleder og eneaksjonæren (som var en og samme person) hadde medvirket sterkt til den skadevoldende handling, og derfor måtte revisoren ha blitt frifunnet enten på bakgrunn av skadelidte (selskapets) medvirkning, eller på bakgrunn av at skadelidte (selskapet) hadde samtykket til den skadevoldende handling. Dette mener hun taler for at kreditorfellesskapets krav ikke var avledet av selskapets, men var et selvstendig krav på boets hånd.⁹⁰

Som det vil fremgå av punkt 8.2.2 må det antas at man etter dansk rett anser at konkursboet har et selvstendig krav på erstatning.⁹¹ Dansk erstatningsrett har mange likhetstrekk med den norske erstatningsretten, og kan være et relevant argument i forhold til tolkningen av den norske erstatningsregelen, der denne ikke fremstår som klar.⁹²

Falkanger argumenterer for at den subjektive omstøtelsesregelen i dekl. § 5-9 har et nært slektskap til erstatningsreglene, særlig om man tar dekl. § 5-12 i betraktning som uttrykkelig sier at boet kan kreve det tapet det blir påført ved den omstøtelige disposisjonen, erstattet. Han hevder at "[k]reditorene som fellesskap har en dekningsinteresse, som kan medføre ansvar for den som reduserer dekningsmulighetene, og forsåvidt kan såvel « vanlige erstatningsregler » som omstøtelsesreglene være relevante - og er begge sett anvendelige, spiller det som hovedregel liten rolle hvilket sett som til sist

⁹⁰ Aarum (1994) s.176

⁹¹ Se nærmere redegjørelse under avhandlingens punkt 8.2.2

⁹² Eckhoff (2001) s.284.

benyttes i det konkrete tilfelle”.⁹³ I forarbeidene til dekningsloven uttales det imidlertid at boet ikke kan komme seg unna omstøtelsesfristene ved å kamuflere kravet som et erstatningskrav. Det påpekes der at deknl. § 5-9 var ment som en uttømmende regulering av det ”erstatningsansvar en kreditor pådrar seg ved opptreden til skade for debitors øvrige kreditorer”.⁹⁴ *Falkanger* mener derimot at en slik innskrenkende tolkning av culperegelen som ikke er kommet til uttrykk i noen lovtekst, krever en nærmere begrunnelse, som han mener ikke er gitt.⁹⁵

Mitsem er av en annen oppfatning og argumenterer, for øvrig slik som flertallet i Rt. 2008 s.833 også gjør, med at kreditorfellesskapet ikke utgjør noen homogen masse, og at deres krav kan springe ut ifra vidt forskjellige forhold, og at det kan foreligge erstatningsmessige relevante forskjeller kreditorene imellom.⁹⁶ Videre hevder han at banken i de aller fleste tilfeller er den største kreditoren, og at den har tilstrekkelig innsikt i skyldnerens økonomiske stilling til å kunne unngå slike situasjoner. Dette hevder han bare vil styrke bankenes stilling og være en trussel mot kredittgivningen i samfunnet.⁹⁷

Spørsmålet har vært oppe til behandling av Høyesterett i Finance Credit dommen, hvor flertallet finner at konkursboet ikke har noe selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer. Foreløpig konklusjon må derfor være at kreditorfellesskapet i utgangspunktet ikke nyter et selvstendig erstatningsrettslig vern.

⁹³ Falkanger (1998) s.107 fotnote 4, *Utlørlighetsbegrepet i dekningslovens § 5-9*, heretter forkortet til ”Falkanger (1998)”

⁹⁴ NOU 1972:20 s.299

⁹⁵ Falkanger (1998) s.107 fotnote 4

⁹⁶ Mitsem (1990) s.454

⁹⁷ Mitsem (1990) s.455

6 Unntak for visse erstatningskrav?

6.1 Selvstendig krav på konkursboets hånd dersom kravet bygger på aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19?

Selv om det er få konkrete holdepunkter for at et konkursbo har et selvstendig krav på erstatning etter asl./asal. § 17-1, kan det likevel hende at det kan ha det i enkelte sammenhenger. En slik situasjon kan være konkursboets krav på erstatning etter asl./asal. § 2-19. Denne bestemmelsen hjemler et solidarisk erstatningsansvar for revisor og styremedlemmer for det som måtte mangle av aksjekapitalen som er oppgitt innbetalt til foretaksregisteret.

Asl./asal. § 2-19 innebærer, i motsetning til asl./asal. § 17-1, et objektivt ansvar, der styremedlemmene og revisor er erstatningsansvarlig uten hensyn til skyld. Det er heller intet krav om årsakssammenheng mellom den skadevoldende handling og tapet.⁹⁸

Skadelidte trenger derfor bare å påvise at aksjekapitalen ikke er innbetalt i henhold til meldingen til foretaksregisteret.

I Sedaldommen fant Høyesterett at konkursboet hadde et selvstendig krav på erstatning etter asl./asal. § 2-19. *Aarbakke med flere* mener at bestemmelsen statuerer et ansvar overfor *aksjeselskapet*, men verken begrunner eller utdyper dette synspunktet ytterligere.⁹⁹ Høyesterett legger imidlertid vekt på at det ikke fremgår av bestemmelsen hvilke rettssubjekter som kan gjøre kravet gjeldende, og at bestemmelsen i første rekke er til for å beskytte kreditorene. Flertallet påpeker at bestemmelsen i realiteten pålegger styremedlemmer og revisor et garantiansvar for aksjekapitalen, og at den normalt ikke kan sies å være noe egentlig erstatningskrav. Formålet til asl./asal. § 2-19 kunne bare i et meget begrenset omfang blitt ivaretatt dersom kreditorfellesskapet skulle være henvist til å kun tre inn i selskapets erstatningskrav. Ut ifra bestemmelsens formål, Ytternesdommen og reelle hensyn kommer flertallet til at konkursboet i dette tilfellet har et selvstendig krav etter

⁹⁸ Aarbakke m.fl. (2004) s.160

⁹⁹ Aarbakke m.fl. (2004) s. 159-160

asl./asal. § 2-19. Flertallet forsøker til en viss grad å snevre inn dommens prejudikatsverdi ved å presisere at resultatet ikke er ment generelt, men i denne spesielle saken, der flertallet uttaler at det er ”kommet til at kreditorfellesskapet i *dette tilfellet*, hvor selskapets interesser *ikke har kunnet bli ivaretatt*, må kunne fremme krav etter § 2-19 på selvstendig basis”.¹⁰⁰

Ytternesdommen dreide seg også om erstatning fra revisor grunnet ikke innbetalt aksjekapital. Erstatningskravet var riktig nok hjemlet i asl. 1976 § 15-2, jfr. § 15-1, som var lovens erstatningsbestemmelser for culpøse handlinger, men kravet var fremmet på grunnlag av at aksjekapitalen ikke var tilført selskapet, slik som revisors erklæring tilsa. Erstatningskravet tilsvarte også aksjekapitalen beløpsmessig. Høyesterett uttalte her at:

”Som nevnt er lovkravet om at revisor skal bekrefte aksjekapitalens innbetaling, en av flere bestemmelser som skal skape sikkerhet for at aksjekapitalen virkelig blir tilført selskapet. Aksjekapitalen er - sammen med selskapets øvrige aktiva - kreditorenes dekningsobjekt, og som jeg allerede har pekt på, må det anees like meget som en kreditorinteresse som en aksjonærinteresse at den er til stede i selskapet. Det fremheves da også gjerne at hovedformålet med revisorbekreftelsen er å beskytte selskapskreditorenes interesser”.¹⁰¹

På denne måten definerer Høyesterett kreditorinteressen som en del av selskapsinteressen. Høyesterett gir ikke kreditorfellesskapet her direkte et selvstendig erstatningskrav. Det hadde de heller ikke trengt, da det ikke var nødvendig for sakens utfall. Men som jeg har nevnt under punkt 5, mener *Aarum* at fordi det ikke ble tatt høyde for eneaksjonærens medvirkning, gav Høyesterett kreditorfellesskapet i realiteten et selvstendig krav.

Det synes derfor som om Høyesterett tillater et selvstendig krav på boets hånd i de tilfeller der kravet baserer seg på at aksjekapitalen aldri har blitt tilført selskapet, slik loven forutsetter. Aksjeeierne har et begrenset ansvar, og konsekvensen mener Høyesterett derfor

¹⁰⁰ Rt. 2007 s.220 (Sedaldommen) (dommens premiss nr.47), min kursivering

¹⁰¹ Rt. 1993 s.1399 (Ytternesdommen) s.1406

blir at kreditorene i hvert fall må ha den garantien det er at selskapskapitalen i det minste har blitt tilført selskapet. Ut ifra rettspraksis kan det synes som om det er to vilkår for å statuere et selvstendig erstatningskrav på konkursboets hånd. For det første må det trolig foreligge et interessefellesskap innad i selskapet, slik at selskapsinteressen, som kreditorinteressen er en del av, ikke har kunnet blitt ivaretatt av selskapet.¹⁰² For det andre er et selvstendig krav på boets hånd trolig avhengig av ”kravets art”.¹⁰³ Dette innebærer at erstatningskravet trolig må bygge på bestemmelser hvis formål er å beskytte kreditorinteressen, samt at selskapet var insolvent på det tidspunkt den skadevoldende handling ble begått, slik at det i realiteten ble disponert over kreditorenes midler.

6.2 Selvstendig krav på konkursboets hånd på bakgrunn av brudd på straffelovens bestemmelser?

En annen situasjon som kan tenkes å innebære et selvstendig erstatningskrav på boets hånd er i de tilfellene der det er begått en handling som rammes av straffelovens¹⁰⁴ kapittel 27 om forbrytelser i gjeldsforhold. Fordi straffebudene rammer rettsbrudd som er begått *mot kreditorfellesskapet*, blir spørsmålet om dette innebærer at *kreditorfellesskapet* kan anses som skadelidt i forhold til asl./asal. § 17-1, og at det derfor nyter et selvstendig erstatningsmessig vern. De erstatningsrettslige følgene av brudd på straffelovens bestemmelser er lite avklart i rettspraksis.¹⁰⁵ Å fremme erstatningskrav direkte mot debitor (selskapet) selv, vil være uhensiktsmessig da det i en konkurssituasjon ikke er noe mer å hente i selskapet, men det følger av strl. § 287 at både den som handler på vegne av en skyldner, og den som medvirker til skyldnerens rettsbrudd også kan straffes. Dette vil da kunne tenkes å ramme styremedlemmer.

Andenæs mener at spørsmålet om en skadevoldende handling er en krenkelse av kreditorene beror på handlingens art. Han utdyper at straffelovens bestemmelser om hva

¹⁰² Rt. 2007 s.220 (Sedaldommen) (dommens premiss nr.47)

¹⁰³ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.74-75)

¹⁰⁴ Lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven), heretter forkortet til ”strl.”

¹⁰⁵ Andenæs (1999) s.29

som er straffbart i gjeldsforhold vil være god veiledning i så måte.¹⁰⁶ Handlinger som er berammet med straffeansvar gir vanligvis uttrykk for en større fordømmelse fra samfunnet, enn dersom det er pålagt erstatningsansvar.¹⁰⁷ Synspunktet bygger på en ”fra det mer, til det mindre”-argumentasjon, som tilsier at handlinger som lovgiver har ansett som så alvorlige at den ansvarlige kan bli straffet, også må kunne bli møtt med den mildere sanksjonen, erstatningsansvar. *Mitsem* har innvendt at kreditorene ikke utgjør en homogen masse og at det kan være relevante forskjeller vedrørende deres andel av det eventuelle erstatningskravet og derfor ikke kan utgjøre en krenket interesse.¹⁰⁸ *Andenæs* mener at innvendingen ikke kan være avgjørende, da straffelovens kapittel om forbrytelser i gjeldsforhold rammer handlinger som er begått mot kreditormassen, og ikke den enkelte kreditor.¹⁰⁹

I forarbeidene til endringene av straffelovens kapittel om forbrytelser i gjeldsforhold, uttaler rådet at ”[e]n annen sak er at kreditorfellesskapet også vil ha vern etter alminnelige erstatningsregler ved uforsvarlige handlinger som ikke er å anse som disposisjoner” i forhold til dekningslovens regler om omstøtelse.¹¹⁰ Også *Sæbø* synes å være av denne oppfatning.¹¹¹

Etter mitt syn har konkursboet, i de tilfeller som rammes av straffelovens kapittel 27, et selvstendig krav på erstatning. I straffebedene er det spesifisert at det er kreditorfellesskapet som er den krenkede part, og det taler for at det også kan anses som den skadelidte part som av den grunn må nyte et selvstendig erstatningsrettslig vern etter asl./asal. § 17-1. Dersom lovgiver hadde ment at boet ikke skulle kunne kreve erstatning i slike situasjoner, krever det etter mitt syn en klarere holdepunkter.

¹⁰⁶ Andenæs (2006) s.664

¹⁰⁷ Andenæs (1993) s.36, *Konkurs*, heretter forkortet til ”Andenæs (1993)”

¹⁰⁸ Mitsem (1990) s.454

¹⁰⁹ Andenæs (1993) s.36 og 38

¹¹⁰ NOU 1999:23 s.67, *Forbrytelser i gjeldsforhold*

¹¹¹ Sæbø (2002) s.205

7 Kort om omstøtelse av selskapets unnløtelse av å drive inn erstatningskravet

7.1 Innledning

Et annet mulig grunnlag for et selvstendig krav på boets hånd er reglene om omstøtelse i dekningslovens kapittel 5. Jeg vil i det følgende redegjøre kort for spørsmålet om konkursboet kan kreve selskapets unnløtelse av å drive inn erstatningskravet omstøtt.

Konkursboet er etter dekningslovens kapittel 5 gitt muligheten til å tilsidesette en rekke nærmere bestemte disposisjoner fra skyldnerens side. En slik tilsidesettelse kalles omstøtelse. Et subjekt som har gjeld overfor en eller flere kreditorer må ta hensyn til sine fordringshavere. Hovedformålet til omstøtelsesreglene er å motvirke at boet tømmer for midler i tiden før den formelle konkursåpning, enten i form av forringelse av boets midler, eller ved forfordeling av fordringshaverne.¹¹²

I det et styremedlem begår en uaktsom eller forsettelig handling som påfører aksjeselskapet et økonomisk tap, stiftes utvilsomt et erstatningskrav på selskapets hånd mot styremedlemmet. Som nevnt tidligere, er det i mange tilfeller et slikt nærstående forhold mellom styret og aksjeeierne i generalforsamlingen, at selskapet ikke ønsker å fremme et slikt erstatningskrav. Spørsmålet er da om konkursboet kan kreve selskapets unnløtelse av å inndrive erstatningskravet omstøtt, da følgen av unnløtelsen er at erstatningskravet på selskapets hånd er foreldet før boåpningen.

I slike tilfeller kunne to omstøtelsesregler vært aktuelle for konkursboet; (1) omstøtelse av gaver, jfr. deknl. § 5-2 og (2) subjektiv omstøtelse, jfr. deknl. § 5-9. Selskapets unnløtelse av å fremme erstatningskravet mot styremedlemmet kan tenkes å være en gave etter deknl. § 5-2. Men ettersom omstøtelsesfristen i denne bestemmelsen bare er opptil 2 år, kan den

¹¹² Andenæs (1999) s.216

neppe tenkes å ha særlig stor praktisk betydning, da selskapets krav normalt har en foreldelsesfrist på 3 år etter den skadevoldende handling.¹¹³

7.2 Subjektiv omstøtelse

En mer praktisk bestemmelse i slike tilfeller vil være den subjektive omstøtelsesregelen i dekl. § 5-9. Omstøtelsesfristen etter denne bestemmelsen er på ti år etter disposisjonens fullbyrdelse, og kan derfor tenkes å være mer aktuell for konkursboer som ønsker å ramme denne typen unnlater. Bestemmelsen rammer utilbørlige disposisjoner som blant annet unndrar skyldnerens eiendeler fra fordringshavernes dekning, eller forøker skyldnerens gjeld. Unnlattelse av å inndrive erstatningskravet kan tenkes å falle inn under begge disse kategoriene. *Andenæs* skriver at bestemmelsen kan betraktes som en erstatningsregel.¹¹⁴

Det sentrale i vurderingen om en slik unnlattelse kan omstøtes etter dekl. § 5-9 vil være om unnlattelsen kan anses som en *disposisjon*. *Andenæs* nevner at et klassisk eksempel på en unnlattelse som kan anses som en disposisjon er der ”A med gavehensikt unnlater å inndrive sin fordring på B med den virkning at foreldelsesfristen er utløpt når A går konkurs”.¹¹⁵ Han mener at det faktum at unnlattelse av å avbryte foreldelsen var et rettsbrudd overfor fordringshaverne etter strl. § 285 første ledd annet punktum, talte for at en slik unnlattelse var en disposisjon som kunne omstøtes etter dekl. § 5-9.¹¹⁶ Det skal bemerkes at straffelovens kapittel 27 ble endret i 2004¹¹⁷, dog ble bestemmelsen i det vesentligste videreført i den nåværende strl. § 281 første ledd bokstav b, slik at argumentet til *Andenæs* fortsatt må ha samme verdi.¹¹⁸

Spørsmålet om en unnlattelse av å fremme erstatningskrav mot styremedlemmet, slik at kravet foreldes, er en subjektivt omstøtelig disposisjon etter dekl. § 5-9 har ikke vært oppe

¹¹³ Se avhandlingens punkt 3

¹¹⁴ *Andenæs* (1999) s.278

¹¹⁵ *Andenæs* (1999) s.227

¹¹⁶ *Andenæs* (1999) s.227

¹¹⁷ Endringslov av 25. juni 2004 nr.50 om endringer i straffeloven mv.

¹¹⁸ Ot.prp.nr.37 (2003-2004) s.72, om lov om endringer i straffeloven mv. (forbrytelser i gjeldsforhold)

til behandling i Høyesterett, og det ble ikke prosedert på av noen av partene i Sedaldommen eller Finance Credit dommen, der dette ville ha kunnet komme på spissen. Subjektiv omstøtelse er en erstatningslignende regel, og har til hensikt å beskytte kreditorfellesskapet mot utilbørlig atferd fra skyldnerens side.¹¹⁹ Det fremgår også av forarbeidene til endringsloven av straffelovens kapittel om forbrytelser i gjeldsforhold at også unnlaterelser kan rammes av straffebestemmelsene.¹²⁰

Etter min oppfatning taler bestemmelsens formål og det faktum at slike handlinger kan være straffbare, for at unnlattelse av å fremme erstatningskrav mot styremedlemmer i visse situasjoner kan være en disposisjon som er omstøtelig etter dekl. § 5-9, under forutsetning av at bestemmelsens øvrige vilkår er oppfylt. Subjektiv omstøtelse er en erstatningslignende regel, der resultatet blir et erstatningskrav på boets hånd, jfr. dekl. § 5-12.

8 Utenlandsk rett

8.1 Innledning

Rettsstilstanden i andre land kan belyse den norske erstatningsregelen, i tillegg til at det gir verdifulle innspill i forhold til spørsmålet om hvordan den norske regelen *burde* være de lege ferenda. Asl. 1976 ble til i nordisk lovsamarbeid og løsningene i disse landene kan derfor være en relevant rettskilde for tolkningen av den norske erstatningsregelen på aksjeselskapsrettens område.¹²¹ Også utenlandsk litteratur har blitt vektlagt som rettskilde i Høyesterett¹²². På grunn av det tidligere nære lovsamarbeidet med Sverige og Danmark, er det naturlig å trekke frem disse lands løsninger. Jeg finner det videre naturlig å redegjøre

¹¹⁹ Andenæs (1999) s.278

¹²⁰ Ot.prp.nr.37 (2003-2004) s.72

¹²¹ NOU 1992:29 s.12 og 43

¹²² Rt. 1991 s.119 (s.125)

for løsningen i tysk rett, ettersom tysk rett har vært inspirasjonskilde til de nordiske lovene¹²³, og videre også EU-retten, da dens betydning de senere årene bare har økt etter vedtakelsen av EØS-loven.¹²⁴

8.2 Danmark

8.2.1 Anpartsselskabsloven (ANPL) og Aktieselskabsloven (AL)

Aksjeselskaper er i dansk rett regulert i anpartsselskabsloven¹²⁵ og aktieselskabsloven¹²⁶. Dette tilsvarer henholdsvis det norske aksjeselskapet og allmennaksjeselskapet. Et aksjeselskap er også i dansk rett en selvstendig juridisk person, der aksjeeierne ikke hefter for selskapets forpliktelser, jfr. ANPL/AL § 1 stk.2. Styremedlemmer og andre aksjeselskapsorganer kan imidlertid pådra seg erstatningsansvar. ANPL § 80 a lyder som følger:

”Stifere, bestyrelsesmedlemmer og direktører, som under utførelsen af deres hverv forsætligt eller uagtsomt har tilføjet selskabet skade, er pligtige at erstatte denne. Det samme gælder, når skaden er tilføjet anpartshavere, selskabets kreditorer eller tredjemand ved overtrædelse af denne lov eller vedtægterne”.

AL § 140 har en likelydende regel for allmennaksjeselskaper. Etter sin ordlyd er erstatningsregelen i den danske anpartsselskabsloven og aktieselskabsloven lik den norske regelen i asl./asal. § 17-1 første ledd. Regelen skiller seg imidlertid fra den norske ved at den uttrykkelig sier at selskapets kreditor har et krav på erstatning, men på den annen side må denne skaden være voldt ved overtredelse av selskapets egne vedtekter eller ANPL/AL.

¹²³ Werlauff (2006) s.27, *Selskabsret*, heretter forkortet til ”Werlauff (2006)”

¹²⁴ Lov av 27. november 1992 nr.109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS-loven).

¹²⁵ Lov nr.378 af 22/05/1996 om anpartsselskaber [Danmark], heretter forkortet til ”ANPL”

¹²⁶ Lov nr.483 af 15/11/1985 om aktieselskaber [Danmark], heretter forkortet til ”AL”

Dersom styremedlemmet ikke kan pålegges erstatningsansvar overfor konkursboet etter disse reglene, kan det likevel tenkes et erstatningsansvar på grunnlag av ulovfestet rett.¹²⁷

8.2.2 Kreditorfellesskapet som selvstendig erstatningsmessig beskyttet interesse

Når det gjelder konkursboers rett til erstatning uttaler *Werlauff* at ”Et bestyrelses medlem eller en direktør kan blive sagsøkt af boet, fordi han ved uforsvarlig handlemåde har påført selskabet og dermed nu dets kreditorer tab, herunder ved at være ansvarlig for, at selskabet har fortsatt sin drift du over håbløshedspunktet og derved forøget dets gældsside, jf. UfR 1998.1137 H (fodboldselskabet)”.¹²⁸ Det bør ut av dette kunne utledes at *Werlauff* er av den oppfatning at konkursboer har et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer etter gjeldende dansk rett. Slik har også *Aarum* tolket ham.¹²⁹ Likedann uttaler *Gomard* at ”Ansvar i selskabsforhold er i almindelighed et ansvar over for selskabet, enkelte aktionærer (anpartshavere), selskabets konkursbo eller enkelte kreditorer. Krav mod ledelsen eller mod en aktionær (anpartshaver) om erstatning af et tab, som ledelsen eller aktionæren skal have påført selskabet, kan gøres gældende af selskabet eller af selskabets bo, efter at selskabet er erklært konkurs”.¹³⁰

Den overnevnte dommen, UfR 1998 s.1137 H, dreide seg om et allmennaksjeselskap som drev en profesjonell fotballklubb. Under styremøte i april 1989 ble årsregnskapet for 1988 behandlet, som viste et betydelig underskudd, samt at hele aksjekapitalen var tapt. Driften fortsatte likevel frem til januar 1990, da selskapet ble begjært konkurs. Skadevolderne anførte at konkursboet ikke var rette saksøker. Skadevolderne var enig i at konkursboet utvilsomt kunne fremme selskapets eventuelle erstatningskrav, men i denne saken var det de enkelte kreditorer som var påført et tap. I slike tilfeller måtte hver enkelt skadelidt kreditor fremme krav om erstatning for den andel av tapet som tilfalt ham, hvor det også

¹²⁷ Werlauff (2006) s.526

¹²⁸ Werlauff (2006) s.534

¹²⁹ Aarum (1994) s.175

¹³⁰ Gomard (2000) s.445, *Aktieselskaber & anpartsselskaber*

måtte tas hensyn til skadelidtes eventuelle medvirkning og aksept av risiko.¹³¹ Høyesteret fant at *konkursboet* kunne gjøre erstatningsansvar gjeldende overfor styremedlemmene for å ha påført *boet* ytterligere tap ved å fortsette driften utover det forsvarlige.¹³²

I Tidsskrift for Skatter og Afgifter 1998 s.295 flg. og s.355 flg. er det publisert to kjennelser fra Høyesteret som gjelder tematikken omkring tømning av aksjeselskaper. I begge sakene hadde konkursboet fremmet krav om erstatning mot styremedlemmer som kort tid før salg av selskapet hadde bidratt til å tømme det for midler. De saksøkte påstod saken avvist på bakgrunn av at fristene for å fremme krav om omstøtelse jfr. danske konkursloven¹³³ § 81 var løpt ut. De mente at kravet reelt sett var en omstøtelse av deres disposisjoner og påberopte seg støtte i bl.a. NOU 1972:20 s.299 og SOU 1970:75 s.131. Høyesteret fant at kravet ikke kunne avvises da retten måtte kunne prøve om *konkursboet* hadde krav på erstatning fra saksøkte. Disse avgjørelsene ser ut til å forutsette konkursboet som egen erstatningsmessig beskyttet interesse. Det samme må kunne sies om UfR 1982 s.1062 ØL, hvor et selskaps revisor ble kjent erstatningsansvarlig overfor *kreditorfellesskapet* for det tap det led av hans feilaktige årsregnskap.

I UfR 2007 s.527 ØL fant Høyesteret at et aksjeselskaps ledelse hadde handlet uaktsomt ved at det ikke førte det sedvanlige tilsynet med selskapet. Selskapet ble stiftet 19. januar 1996 og erklært konkurs 17. oktober 1996 med en negativ egenkapital på 37 millioner kroner. Høyesteret mente at ledelsen i løpet av kort tid og under en hver omstendighet innen sommeren 1996 burde ha innsett at selskapet led betydelige tap og at driften burde innstilles, eller fått en tilførsel av frisk kapital sammen med en omlegging av driften. Hadde selskapsledelsen foretatt seg noe sommeren 1996 ville dette ha forminsket kreditorenes tap. På bakgrunn av disse unnlatselsene fant Høyesteret at ledelsen hadde påført *konkursboet* et tap på minst 5 millioner kroner (som var konkursboets påstand).

¹³¹ UfR 1998 s.1137 H (Fodboldselskabet) (s.1149-1150)

¹³² UfR 1998 s.1137 H (Fodboldselskabet) (s.1157)

¹³³ Lov nr.588 af 01/09/1986 om konkurs [Danmark]

På bakgrunn av denne gjennomgangen av danske rettsregler, teori og rettspraksis, må det kunne konkluderes med at et konkursbo trolig har et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer etter dansk rett.

8.3 Sverige

8.3.1 Aktiebolagslagen (ABL)

Svensk rett har ikke skilt ut aksjeselskapet i to modeller rettet mot selskap med stor og lite aksjespredning, henholdsvis allmennaksjeselskapet og aksjeselskapet, men har bare selskapsformen aksjeselskap. Aksjeeierne hefter heller ikke etter svensk rett personlig for selskapets forpliktelser, jfr. aktiebolagslagen¹³⁴ 1:3. ABL kapittel 29 inneholder regler om erstatning i aksjeselskapsforhold. ABL 29:1 lyder som følger:

”En stiftare, styrelseledamot eller verkställande direktör som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas en aktieägare eller någon annan genom överträdelse av denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen”.

Ordlyden her er ganske lik som den danske ekvivalenten. Som i dansk rett må skaden være voldt ved overtredelse av reglene i ABL, lov om ”årsredovisning” eller selskapsvedtektene. Retten til erstatning etter svensk rett er imidlertid snevrere på ett punkt i forhold til de øvrige nordiske landene; Etter Skadståndslogen¹³⁵ 2:2 er man bare erstatningspliktig for ren formuesskade som er voldt gjennom straffbar handling. Dette er betegnet som en ”spärregel” og innebærer i utgangspunktet at man kun er erstatningspliktig utenfor kontrakt dersom man er skyldig i en straffbar handling, men den kan ikke tolkes fullt ut antitetisk.¹³⁶

¹³⁴ Lag nr.551, 2005, Aktiebolagslagen, [Sverige], heretter forkortet til ”ABL”

¹³⁵ Lag nr.207, 1972, Skadståndslogen, [Sverige]

¹³⁶ Aarum (1994) s.78-79

Högsta Domstolen påla culpaansvar utenfor kontrakt på ulovfestet grunnlag i NJA 1987 s.692 (s.702) hvor det uttales at:

”Huvudregeln i svensk rätt är enligt 2 kap 4 § skadeståndslagen att ren förmögenhetsskada ersätts om den har vållats genom brott. För att skadan skall vara ersättningsgill i annat fall krävs - bortsett från kontraktsförhållanden - i princip stöd i lag.[...] Av skadeståndslagens förarbeten framgår att avsikten med lagens bestämmelse ej har varit att lägga hinder i vägen för en rättsutveckling genom praxis i riktning mot ett vidgat ansvar för ren förmögenhetsskada (NJA II 1972 s 609). Också före skadeståndslagens tillkomst har rättspraxis på vissa områden lagt fast skyldighet att ersätta sådan förmögenhetsskada vid vårdslöshet utanför rena kontraktsförhållanden”.

Det må derfor tas med i betraktningen at man etter svensk rett er mer tilbakeholden med å pålegge erstatning for rene formuesskader enn etter norsk og dansk rett.

8.3.2 Kreditorfellesskapet som selvstendig erstatningsmessig beskyttet interesse

Det må følge direkte av ordlyden til ABL 29:1 at enkeltkreditorer kan kreve erstatning av blant andre styremedlemmer, dersom de har brutt loven eller selskapets vedtekter, der kreditor er blitt påført en direkte skade. Men det må være snakk om brudd på regler som tar sikte på å beskytte tredjemann.¹³⁷ Denne begrensningen er et uttrykk for at det primært er selskapet som hefter overfor kreditorene, og at styremedlemmenes ansvar er subsidiært. Videre er det også klart at konkursboet kan fremme *selskapets* erstatningskrav, jfr. ABL 29:14.

Både enkeltkreditorer og kreditorfellesskapet kan også lide tap ved at selskapet går konkurs, slik at det ikke blir dekning for alle kravene (indirekte tap). Indirekte tap er etter svensk rett ikke oppstått før selskapet er insolvent, jfr. NJA 1979 s.157. Avgjørelsen bygger på argumentasjonen om at kreditorene ikke kan ha lidt noe tap dersom selskapet er

¹³⁷ Dotevall (2008) s.209, *Bolagsledningens skadeståndsansvar*, heretter forkortet til ”Dotevall (2008)”

solvent, fordi da kan det fremdeles gjøre opp sine forpliktelser. I svensk rett er det læren om beskyttet interesse som har fått fotfeste som gjeldende rett ved rene formuesskader.¹³⁸ I NJA 1996 s. 700 (s.708) slutter Högsta Domstolen seg til hovrätten som uttaler at:

”Skadeståndsansvaret gentemot tredje man antas dock allmänt vara begränsat med hänsyn till vad som i doktrinen brukar betecknas som principen om skyddat intresse eller normskyddsläran. I propositionen till konkurslagen (prop 1986/87:90 s 413) uttalas sålunda, med hänvisning till Lars Welamson Konkursrätt s 183, att det i den rättsvetenskapliga litteraturen antagits att förvaltaren ansvarar gentemot tredje man i vart fall om skadan åsamkats genom åsidosättande av en uttrycklig, till tredje mans skydd meddelad lagbestämmelse”.

NJA 1979 s.157 synes å indirekte støtte at *enkeltkreditorer* kan ha krav på erstatning fra styremedlemmer etter svensk rett. Saksøker fikk her riktig nok ikke medhold, men det var på grunnlag av at det ikke var påvist tilstrekkelig årsakssammenheng mellom den skadevoldende handling og kreditors indirekte tap. Begrunnelsen gikk ikke ut på at tredjemann ikke hadde et slikt erstatningskrav. *Andersson* argumenterer for at man kanskje ikke har grunnlag for det restriktive synet på erstatning for indirekte skade i svensk rett.¹³⁹ Det skal bemerkes at hans argumentasjon egentlig omfatter aksjeeiernes erstatningskrav, men argumentene må antas å ha overføringsverdig også i forhold til krav fra kreditorene. Han fremhevet at erstatningsbestemmelsen i aktiebolagslagen ikke skilte mellom direkte og indirekte skade, og mente derfor at lovteksten ikke utelukket erstatning for indirekte skade.¹⁴⁰ Videre fremhever han at ulike reelle hensyn taler for en slik adgang; (1) allmennhetens tillit til aksjemarkedet, (2) individuelle rettferdighetssynspunkter, (3) det er et middel mot majoritetsmisbruk, samt at (4) det vil kunne ha en preventiv effekt.¹⁴¹

¹³⁸ Dotevall (2008) s.210

¹³⁹ Andersson (1999) s.81 flg., *Medelbar skada och aktieägares skadeståndsanspråk*, heretter forkortet til ”Andersson (1999)”

¹⁴⁰ Andersson (1999) s.82

¹⁴¹ Andersson (1999) s.89-90

Etter denne gjennomgangen av svenske rettsregler, teori og rettspraksis, synes det likevel å være få konkrete holdepunkter for at et konkursbo har et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer etter svensk rett.

8.4 Tyskland

Tysk rett har to aksjeselskapsformer; Aktiengesellschaft (AG) som følger Aktiengesetz¹⁴² og Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH) som følger GmbH-Gesetz.¹⁴³ Dette tilsvarer i grove trekk det norske allmennaksjeselskapet og aksjeselskapet¹⁴⁴ og skal ha vært inspirasjonskilden til innføringen av allmennaksjeselskapet med aksjeloven av 1997. Det følger av § 13 GmbHG og § 1 AktG at et GmbH og et AG er juridiske person og at kreditorene kun kan forholde seg til selskapets verdier, altså hefter ikke andelseierne personlig.

8.4.1 Forretningsførerne (die Geschäftsführer) og styret (der Vorstand)

Det følger av § 43 (2) GmbHG at forretningsførerne hefter solidarisk overfor selskapet dersom de krenker sine forpliktelser overfor det. Det følger også av § 93 (5) AktG at selskapets erstatningskrav mot styremedlemmene kan gjøres gjeldende av selskapets kreditorer i den utstrekning de ikke får dette dekket av selskapet. Forretningsførerne kan også kreves for erstatning for å uaktsomt ha påført selskapet ytterligere forpliktelser, eller utbetalinger til andelseierne, etter at selskapet er betalingsudyktig eller overbeheftet, jfr. § 64 GmbHG.

8.4.2 Erstatningsansvar overfor tredjemann

Ansvar overfor tredjemann følger av § 823 (1) Bürgerliches Gesetzbuch¹⁴⁵ og hjemler den alminnelig skadeserstatningen for typiske person- og tingsskader. Av andre ledd fremgår det at erstatningsplikten også gjelder krenkelse av andre plikter som er beskyttet i andre

¹⁴² Gesetz vom 06.09.1965, Aktiengesetz, [Tyskland], heretter forkortet til "AktG"

¹⁴³ Gesetz vom 20.04.1892, GmbH-Gesetz, [Tyskland], heretter forkortet til "GmbHG"

¹⁴⁴ Ot.prp.nr.19 (1974–1975) s.13, om lov om aksjeselskaper

¹⁴⁵ Gesetzes vom 18.08.1896, Bürgerliches Gesetzbuch, [Tyskland], heretter forkortet til "BGB"

lover med samme formål. Ansvarsgrunnlaget er her normal culpa. Et eksempel på slike plikter er § 15a Insolvenzordnung¹⁴⁶ som pålegger blant andre forretningsføreren/styremedlemmer¹⁴⁷ å begjære selskapet insolvent dersom det er betalingsudyktig eller overbeheftet med gjeld. Denne bestemmelsen har til formål å beskytte kreditorene og spiller en stor rolle.¹⁴⁸ En annen hjemmel for erstatning er generalklausulen i § 826 BGB som rammer den som mot god kutyme, forsettelig volder skade.¹⁴⁹

Det er likevel ikke noen konkrete holdepunkter som uttrykkelig taler for at et konkursbo har et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer etter tysk rett. Generalklausulen i § 826 BGB gir imidlertid rettsfeltet en viss fleksibilitet, da man ikke kan utelukke at noen kan bli pålagt ansvar på dette grunnlag.

8.5 EU/EØS-rett

8.5.1 Direktivene

Medlemsstatene er ikke pålagt å gi aksjeeierne en ansvarsbegrensning, men EUs regelsett går ut fra at dette er tilfelle.¹⁵⁰ Kreditorenes rett til å kreve erstatning fra styremedlemmer eller aksjeeier er imidlertid ikke regulert i direktivene, og må derfor løses etter de nasjonale reglene.¹⁵¹

8.5.2 Societas Privata Europaea (SPE)

EU-kommisjonen har lenge ønsket en mer enhetlig rettsordning også på selskapsrettens område. De har derfor ønsket å lage en egen selskapsform med begrenset ansvar slik at man forenkler det å etablere slike selskaper i andre EU-land. Man ønsker likevel ikke en

¹⁴⁶ Gesetz vom 05.10.1994, Insolvenzordnung, [Tyskland], heretter forkortet til "InsO"

¹⁴⁷ Grunewald (2008) s.267 *Gesellschaftsrecht*, heretter forkortet til "Grunewald (2008)"

¹⁴⁸ Grunewald (2008) s.367

¹⁴⁹ Grunewald (2008) s.369 og Dotevall (2008) s.217

¹⁵⁰ Werlauff (1999) s.23–25, *EU-selskapsret*, heretter forkortet til "Werlauff (1999)"

¹⁵¹ Werlauff (1999) s.336

fullstendig rettsenhet, da medlemslandene på en rekke områder også for SPE-selskaper vil stå fritt til å regulere etter nasjonal rett.¹⁵² Forslaget ble tatt opp allerede kort tid etter tusenårsskifte, og det endelige forslaget ble fremmet i 25. juni 2008. SPE må ikke forveksles med SE som nærmest er et europeisk allmennaksjeselskap.¹⁵³ Kommisjonen håper at SPE blir en hyppigere brukt selskapsform enn SE som kun har 100 registrerte selskaper, hvorav ingen i Norge.¹⁵⁴

Forslaget stadfester i dets motiver under punkt 7, kapittel I at et SPE er et selskap med begrenset ansvar, der aksjeeierne ikke skal hefte for mer enn de har tegnet aksjer for. Videre fremgår det under punkt 7, kapittel IV at statuttet kun regulerer daglig leders ansvar, og at eventuelle andre aspekter av erstatningen reguleres av nasjonale regler. Av forslaget artikkel 31 (4) fremgår det at daglig leder skal være erstatningsansvarlig overfor SPEet for handlinger eller unnlatelser som bryter med plikter pålagt i statuttet eller i strid med et gyldig generalforsamlingsvedtak. Andre sider ved erstatningen er altså ikke regulert her og må følgelig løses av nasjonal rett. Det bemerkes at forslaget ikke er vedtatt på det nåværende tidspunkt. På denne bakgrunn kan det konkluderes med at spørsmålet om konkursboer har et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer ikke er regulert i EU/EØS-retten.

9 Oppsummering og konklusjon - Har konkursboet et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmene?

9.1 Konklusjon

Som det fremgår av fremstillingen over er utgangspunktet at konkursboer ikke har et selvstendig krav på erstatning fra styremedlemmer i et aksjeselskap. Dette må følge av

¹⁵² Werlauff (1999) s.99

¹⁵³ Bråthen (2008) 1.avsnitt, *Societas Privata Europaea – SPE*, heretter forkortet til ”Bråthen (2008)”

¹⁵⁴ Bråthen (2008) 33.avsnitt

Finance Credit dommen, da flertallet ikke ville innrømme konkursboet et selvstendig erstatningskrav på bakgrunn av den alminnelige culperegelen i asl./asal. § 17-1. Fra denne hovedregelen finnes det imidlertid unntak. Som fremhevet under punkt 6.1 ligger det trolig to vilkår til grunn for å kunne konstatere et selvstendig erstatningskrav på boets hånd; for det første må det foreligge et særskilt interessefellesskap innad i selskapet, slik at selskapet ikke klarer eller ønsker å ivareta selskapsinteressen. For det andre er et selvstendig krav på boets hånd avhengig av kravets art. Dette innebærer at erstatningskravet trolig må bygge på bestemmelser hvis formål er å beskytte kreditorinteressen, samt at selskapet var insolvent på det tidspunkt den skadevoldende handling ble begått, slik at det i realiteten ble disponert over kreditorenes midler.

Videre er jeg av den oppfatning at boet også kan ha et selvstendig krav i de tilfeller der den skadevoldende handling rammes av straffelovens kapittel 27. Som nevnt under punkt 6.2. er det kreditorfellesskapet som er den krenkede part i straffelovens kapittel 27. Dette taler for at kreditorfellesskapet i slike sammenhenger også kan være skadelidt etter asl./asal. § 17-1 og nyter et selvstendig erstatningsrettslig vern.

Til slutt må det også nevnes at selskapets unnlattelse av å fremme erstatningskravet trolig kan omstøtes etter dekl. § 5-9, så fremt de øvrige vilkårene for slik omstøtelse er oppfylt. Subjektiv omstøtelse en erstatningslignende regel, og på et slikt grunnlag får dermed konkursboet tilnærmet et selvstendig erstatningskrav.

9.2 Refleksjoner rundt Finance Credit dommen de lege ferenda

Etter min oppfatning legger flertallet kanskje for stor vekt på prinsipielle konsekvensbetraktninger. I oppsummeringen fremhever flertallet at ”I likhet med lagmannsrettens flertall, er jeg kommet til at spørsmålet om et selvstendig krav for konkursboet ved ansvar etter § 17-1 bør overlates til lovgiver. Jeg legger da særlig vekt på at det er en uoversiktlig og sammensatt situasjon en står overfor ved krav etter § 17-1, og at det kan være erstatningsrettslige relevante forskjeller mellom kreditorene i konkursboet. Videre legger jeg vekt på den forlengelse av foreldelsesfristen som ville bli følgen av et

selvstendig krav”.¹⁵⁵ De momentene flertallet her har trukket frem baserer seg kun på konsekvensbetraktninger og det synes derfor som om flertallet har avgjort saken på bakgrunn av reelle hensyn.

Etter min oppfatning burde man tillate et selvstendig erstatningskrav på boets hånd også etter asl./asal. § 17-1. Utgangspunktet for bestemmelsen, som er en lovfesting av den alminnelige culperegelen, må være klar: Den som uaktsomt volder en annen skade, er pliktig til å erstatte dennes tap. Jeg er enig med *Falkanger* om at et unntak fra dette, bør forutsette en nærmere begrunnelse eller hjemmel i lov.¹⁵⁶ Det er klart forutsatt i dekl. § 5-9 at det er kreditorfellesskapet som er det subjektet som etter bestemmelsen kan bli skadelidt, og likeså i de strafferettslige bestemmelsene i straffelovens kapittel 27. Dette mener jeg kan tale for at kreditorfellesskapet også bør nyte et selvstendig erstatningsmessig vern.

Det finnes som nevnt over enkelte unntak, der konkursboet likevel har et selvstendig krav på erstatning. Grensene for når man står overfor et slikt unntak kan bli uklare, hvilket kan føre til en økning av antallet tvister. Vår rettsorden er avhengig av at kreditorene beskyttes mot culpøse handlinger, av hensyn til kredittlivet. Kreditorene må være sikre på at de kan få erstatning, dersom det begås rettsbrudd mot dem, slik tilfellet vil være der selskapet ikke klarer å ivareta selskapsinteressene. En annen løsning som *Matre* lanserer, kunne være å innføre en særskilt foreldelsesfrist for konkursboet.¹⁵⁷ Dette ville kanskje også kunne løse problemet.

Flertallet i Finance Credit dommen vil ikke statuere et selvstendig erstatningskrav på konkursboets hånd etter asl./asal. § 17-1, og mente at spørsmålet burde utredes ytterligere av lovgiver. Så vidt meg bekjent, arbeider ikke lovavdelingen med problemstillingen som

¹⁵⁵ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.85)

¹⁵⁶ Falkanger (1998) s.107 fotnote 4

¹⁵⁷ Matre (2008) s.354 flg.

Høyesterett ba lovgiver om å vurdere.¹⁵⁸ Både Sedaldommen og Finance Credit dommen er avsagt med dissenser, og sistnevnte dom med en direkte oppfordring til lovgiver om å ta tak i problemstillingen. Problemstillingene er heller ikke tilstrekkelig belyst i forarbeidene til aksjeloven. Lovgiver bør derfor etter mitt syn ta tak i denne problemstillingen, slik at vi oppnår regler som sikrer kreditorene mot culpøse handlinger som reelt sett påfører dem et økonomisk tap.

¹⁵⁸ Slettemoen (2009)

Del III - Kan konkursboet fremme enkeltkreditorenes direkte krav for indirekte tap?

10 Forholdet til aksjeloven/allmennaksjeloven § 17-6

10.1 Innledning

I aksjeloven av 1997 kom det inn en ny bestemmelse som skulle regulere søksmålsadgangen i forhold til konkurrerende erstatningskrav der selskapet hadde lidt et direkte tap, og selskapskreditorene hadde lidt et indirekte tap som følge av at selskapet hadde lidt et tap. Det er et alminnelig prinsipp innen formuesretten at ingen kan overdra større rett enn det man selv besitter.¹⁵⁹ I så måte må det være klart at dersom konkursboet skal kunne fremme *enkeltkreditorenes* erstatningskrav, måtte de enkelte kreditorene selv også ha kunnet fremme et slikt krav. Enkeltkreditorenes adgang til å fremme slike krav er derfor av sentral betydning for konkursboets eventuelle rett til å fremme enkeltkreditorenes krav. Jeg vil av den grunn redegjøre nærmere for enkeltkreditorenes adgang til å fremme slike krav.

Aksjelovutvalget ønsket å lovfeste en regel om at enkeltkreditorer ikke skulle kunne kreve erstatning for indirekte tap.¹⁶⁰ Departementet var uenig i dette og så ingen grunn til å lovfeste en slik regel, da det mente at slike krav i visse tilfeller, slik som i Rt. 1993 s.20 (Sjødaldommen), burde kunne tillates fremmet.¹⁶¹ Fra spesialmotivene fremgår det at man søkte å regulere den situasjonen der både selskapet har lidt et tap (direkte tap) og aksjeeierne/kreditorene har lidt et tap (indirekte tap) som følge av at selskapet er blitt insolvent. Det ønsket ikke å begrense disses adgang til å fremme slike erstatningskrav, men

¹⁵⁹ Falkanger (2000) s.464, *Tingsrett*

¹⁶⁰ NOU 1996:3 s.200

¹⁶¹ Ot.prp.nr.23 (1996–1997) s.122

mente at det var tilstrekkelig å lovefeste en regel om at selskapets krav har forrang.¹⁶² Fordi Sjødaldommen er bakgrunnen for innføringen av asl./asal. § 17-6, vil jeg først gå igjennom dommen, før jeg vil gå nærmere inn på rekkevidden av regelen i asl./asal. § 17-6.

10.2 Rt. 1993 s.20 (Sjødaldommen)

Styreformannen (Sjødal) i et aksjeselskap, som også var minoritetsaksjonær i selskapet, bidro til å tømme selskapet for midler slik at det ikke kunne dekke sine fordringer. Selskapets kreditorer begjærte selskapet konkurs, men trakk begjæringen tilbake da det ble godtgjort at det overhodet ikke var noen midler å hente i selskapet. Syv av ni selskapskreditorer gikk til erstatningssøksmål mot styreformannen Sjødal for å få betaling for sine leveranser til aksjeselskapet, og anførte at selskapsformen måtte settes til side og at Sjødal måtte holdes personlig ansvarlig for varebestillingene han hadde foretatt i selskapets navn (ansvarsgjennombrudd). Subsidiært krevde de erstatning etter asl. 1976 § 15-1 for det tap de led som følge av at selskapet ble påført et tap (indirekte tap). Konkurs ble senere begjært av kommunen, men konkursbehandlingen ble innstilt da boet manglet midler til å dekke konkursbehandlingen, jfr. kkl. § 135.

Sjødal anførte at krav etter asl. 1976 § 15-1 før konkurs tilhører selskapet, og må fremmes av det. Etter konkurs, kan et slikt krav fremmes av konkursboet, jfr. dekl. § 2-2. Enkeltkreditorer kan bare gjøre slikt krav gjeldende på boets vegne etter kkl. § 118.

Høyesterett fant at enkeltkreditor ikke kunne reise erstatningssøksmål etter asl. 1976 § 15-1 mot et styremedlem i et insolvent aksjeselskap. Enkeltkreditor har tilstrekkelig søksmålsadgang ved at de kan forfølge slike krav etter kkl. § 118 dersom konkursboet ikke vil gjøre kravet gjeldende. Om boet ikke har tatt stilling til om de ville fremme kravet og boet innstilles på grunn av manglende midler, kan enkeltkreditorer reise slikt søksmål til fordel for kreditorfellesskapet dersom de har tilstrekkelig rettslig interesse, jfr. Rt. 1987 s.1569.

¹⁶² Ot.prp.nr.23 (1996–1997) s.181

Høyesterett fant likevel på bakgrunn av ”en totalvurdering av saksforholdet, herunder handlemåten til de personer som sto bak selskapet, og på kreditorenes rett til å få dekket sine krav før selskapsmidler tas ut av aksjonærene”¹⁶³, at kreditorene hadde rett til å kreve erstatning for det tapet de hadde lidt fordi selskapet ble påført et tap (indirekte tap) direkte fra styreformannen. Høyesterett mente at Sjødal hadde tappet selskapet for midler og sørget for at de som stod bak selskapet fikk midler som kreditorene skulle ha fått, og at dette representerte et rettsbrudd overfor kreditorene. Kreditorene hadde krav på bli stilt som om de hadde fått oppgjør for sine fordringer da selskapet ble begjært konkurs første gang, og Sjødal feilaktig opplyste at selskapet allerede var avviklet. Sjødals anførsel om at kreditorene på dette tidspunktet likevel ikke ville ha fått full dekning førte ikke frem, da det var Sjødal som måtte godtgjøre dette.

Høyesterett kommer her til at enkeltkreditorer har et selvstendig krav på erstatning etter en ”totalvurdering”. Det er omdiskutert på hvilket grunnlag Høyesterett kommer til dette standpunktet på. *Aarum* mener at resultatet trolig bygger på gjennomskjæringssynspunkter, og nevner i den forbindelse at Oslo byrett i sin kjennelse av 2. september 1993 (KV-saken) gav uttrykk for denne oppfatning.¹⁶⁴ Også *Hagstrøm* mener at dommen i realiteten er et uttrykk for ansvarsgjennombrudd, da han mener Høyesterett i sin totalvurdering har vektlagt at de som stod bak selskapet, sørget for å få utbetalt midler til seg selv, istedenfor til selskapet.¹⁶⁵ Av innstillingen fra aksjelovutvalget fremgår det at ”det culpaansvaret bestemmelsen [asl./asal. § 17-1] gir hjemmel for ikke er uttømmende men må suppleres med alminnelige erstatningsregler. Se som eksempel Rt-1993-20 hvor erstatningssøksmål mot et styremedlem med grunnlag i gjeldende lov § 15-1 ikke førte fram, men hvor styremedlemmet likevel ble gjort ansvarlig på ulovfestet grunnlag”.¹⁶⁶ Aksjelovutvalget oppfattet altså ikke dommen som et uttrykk for ansvarsgjennombrudd, men som en

¹⁶³ Rt.1993 s.20 (Sjødaldommen), side 27

¹⁶⁴ Aarum (1994) s.158

¹⁶⁵ Hagstrøm (1993) s.275, *Ansvarsgjennombrudd etter norsk rett*

¹⁶⁶ NOU 1996:3 s.197

stadfestelse av erstatningsansvar etter den alminnelige ulovfestede culperegelen. Dette synet er fulgt opp i proposisjonen der departementet mener at det er hensiktsmessig med slike direkte krav fra kreditorene i utpregede misbrukssituasjoner.¹⁶⁷ Jeg synes departementets oppfatning har mest for seg. Selv om begrunnelsen, slik *Hagstrøm* påpeker, kan tyde på at Høyesterett baserte seg på hensyn som kan begrunne ansvarsgjennombrudd, er det viktig å se hen til hvem som ble ilagt ansvar som skadevolder og hvilken funksjon han hadde under de skadevoldende handlingene. Sjødal var minoritetsaksjonær, men han var også styreformann. De ansvarsbetingende handlingene ble begått av Sjødal i den egenskap av å være styreformann med tegningsrett. Det var hans kompetanse som styreformann som muliggjorde de skadevoldende handlinger, ikke hans funksjon som aksjeeier.

Mange av de hensyn som kan begrunne ansvarsgjennombrudd vil også kunne begrunne et selvstendig erstatningskrav fra kreditorene, slik som for eksempel en interessekonflikt der aksjeeier og styremedlem er en og samme person, og derfor ikke vil ivareta selskapsinteressen. Uavhengig av hvilket syn man legger til grunn, er det sentrale her at Høyesterett under visse omstendigheter må antas å tillate kreditorene å fremme krav om erstatning å på bakgrunn av indirekte tap. Dette er nå kommet til uttrykk i lovteksten gjennom asl./asal. § 17-6 som forutsetter at andre kan fremme krav om erstatning for indirekte tap. For at konkursboet skal kunne fremme enkeltkreditorenes erstatningskrav, er det avgjørende at enkeltkreditorene har en slik adgang selv. Avgjørelsen viser også at insolvente selskaper bør slås konkurs og erstatningskrav bør fremmes av konkursboet, og ikke den enkelte kreditor. Dette kan tale for at konkursboet skal kunne fremme enkeltkreditorenes erstatningskrav.

10.3 Hjemler § 17-6 en rett for kreditorene til å fremme direkte krav for indirekte tap?

Aksjeloven/allmennaksjeloven § 17-6 lyder som følger:

¹⁶⁷ Ot.prp.nr.23 (1996–1997) s.122

”§ 17-6. Konkurrerende krav

Aksjeeiere, kreditorer eller andre som har lidt tap fordi selskapet er påført tap, er bundet av selskapets skadeoppgjør, og deres krav står tilbake for selskapets krav”.

Woxholth mener at bestemmelsen bygger på en forutsetning om at enkeltkreditor som har lidt et indirekte tap, har en selvstendig rett til å fremme erstatningskrav for indirekte tap direkte ovenfor skadevolder. Han legger likevel til grunn at bestemmelsen ikke direkte hjemler en slik direktekravsadgang for indirekte tap. *Woxholth* uttaler likevel videre at ”lovteksten kan egentlig bare forenes med det tolkningsalternativ at asl/asal § 17-6 må tolkes som en hjemmel for slike krav”.¹⁶⁸ Denne oppfatning har også *Aarbakke med flere*.¹⁶⁹ I Rt. 2006 s.765 HRKj sluttet kjæremålsutvalget seg til lagmannsrettens tolkning av asl./asal. § 17-6, der lagmannsretten uttaler at ”den riktige forståelsen av bestemmelsen er at den forutsetter at kreditor har slik søksmålskompetanse”.¹⁷⁰ *Andenæs* mener at det er vanskelig å vite hva man kan trekke ut av denne avgjørelsen.¹⁷¹ I Finance Credit dommen fant både flertallet og mindretallet at bestemmelsen forutsetter at enkeltkreditorene kan ha en selvstendig rett til å fremme erstatningskrav for indirekte tap; flertallet mente at det tidligere var omtvistet, men at det nå var hjemlet i asl./asal. § 17-1, jfr. terminologien ”andre”¹⁷² som ble tilføyd asl./asal. § 17-1 ved lovendringen i 2006¹⁷³, mens mindretallet mente asl./asal. § 17-6, helt siden vedtakelsen av aksjeloven/allmennaksjeloven i 1997, inneholdt en klar forutsetning om at erstatningskrav også var aktuelt for enkeltkreditorene.¹⁷⁴ Uavhengig av om man ser bestemmelsen som en direkte hjemmel for enkeltkreditorers selvstendige rett til å fremme erstatningskrav for indirekte tap, eller som en bestemmelse som forutsetter en slik adgang, må innholdet i regelen være det samme.

¹⁶⁸ *Woxholth* (2007) s.264

¹⁶⁹ *Aarbakke m.fl.* (2004) s.972

¹⁷⁰ Rt. 2006 s.765 HRKj (kjennelsens premiss nr.24)

¹⁷¹ *Andenæs* (2007) s.284

¹⁷² Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.83–84)

¹⁷³ Endringslov av 15. desember 2006 nr.88

¹⁷⁴ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.97–98)

Enkeltkreditorene må på denne bakgrunn i utgangspunktet anses berettiget til å fremme erstatningskrav for indirekte tap direkte mot selskapets skadevolder. At enkeltkreditorene har en slik adgang, er avgjørende for at konkursboet skal kunne gjøre dette kravet gjeldende på kreditorfellesskapets vegne.

10.4 Aksjeselskapets råderett over erstatningskravet

Enkeltkreditorenes råderett over erstatningskravet er imidlertid noe innskrenket. Dersom konkursboet kan fremme enkeltkreditorenes krav, må også boets råderett over kravet være innskrenket i lik utstrekning.

Det følger direkte av ordlyden at andre som måtte ha krav, som korresponderer med selskapets krav mot den aktuelle skadevolder, viker tilbake for selskapets krav, og er bundet av deres eventuelle skadeoppgjør. Regelen gir egentlig uttrykk for en stor selvfølgelighet; der to forskjellige parter krever erstatning for samme tap, er det klart at skadevolder ikke skal betale dobbelt opp. Der selskapet får erstatning av et styremedlem som følge av det tap han har påført selskapet, og derigjennom selskapets kreditorer ved konkurs, vil ikke de enkelte kreditorer lenger ha lidt et tap. Som kjent er det et vilkår etter alminnelige erstatningsrettslige regler at det foreligger et økonomisk tap. Erstatning til begge parter er i så måte utelukket allerede på dette punktet. Bestemmelsen er en spesialregulering av litispensens, jfr. tvl. § 18-1, og stadfester at det er aksjeselskapet som har den primære råderetten over erstatningskravet

10.5 Nærmere om aksjeselskapets ”skadeoppgjør”

I tillegg til å stadfeste litispensens for erstatningskrav på enkeltkreditorenes hånd, gir bestemmelsen også selskapet muligheten til å binde tredjemann ved sitt ”skadeoppgjør”. Dette vil ikke volde noen problemer i de tilfeller der selskapet beslutter å fremme hele kravet. Bestemmelsen får først betydning i de tilfeller der selskapet bare får delvis oppgjør eller beslutter å ikke forfølge kravet, og spørsmålet da i hvilken grad kreditorene og konkursboet er bundet av dette oppgjøret. Forarbeidene presiserte at asl./asal. § 17-6 skulle

gjelde uavhengig av om erstatningskravene baserte seg på asl./asal. § 17-1 eller om det baserte seg på den ulovfestede culperegelen.¹⁷⁵

Aarbakke med flere mener at skadeoppgjør betyr at selskapet har lagt til grunn at skadevolder har pådratt seg et erstatningsansvar i forhold til selskapet, og at selskapet har reist søksmål eller i hvert fall forhandlet om erstatningens og ansvarets størrelse. Skadeoppjøret må videre har resultert i en dom, forlik eller avtale.¹⁷⁶ Dette bryter dermed med det grunnleggende rettsprinsippet om at dom, forlik eller avtale, i utgangspunktet bare er bindende for partene. Det må normalt anses som skadeoppgjør dersom selskapet mottar en erstatning som bare delvis dekker kravet.¹⁷⁷ *Sæbø* argumenterer for at et skadeoppgjør som innebærer et visst minimum av gjensidighet må godtas som skadeoppgjør etter asl./asal. § 17-6, og legger avgjørende vekt på selskapets råderett over egen virksomhet og hensynet til at skadevolder skal kunne innrette seg i henhold til de avtaler han gjør med selskapet.¹⁷⁸ Enkeltkreditorene er i slike tilfeller vanligvis avskåret fra å kreve differansen mellom det faktiske skadeoppjøret og det opprinnelige erstatningskravet. I teorien oppstilles det imidlertid et unntak der skadeoppjøret fremstår som klart illojalt overfor aksjonærer eller enkeltkreditorer som ville hatt interesse av å fremme et selvstendig krav.¹⁷⁹ *Aarum* mener at de rene omgåelsestilfellene, der selskapet bevist får et dårligere erstatningsoppgjør for å frata aksjonærer eller enkeltkreditorer muligheten til å fremme et selvstendig krav, er i strid med loven, og dermed ikke kan anses som skadeoppgjør.¹⁸⁰ Hun argumenterer med at *Brækhus* opererte med et tilsvarende unntak i de tilfeller der konkursboet hadde inngått forlik, men enkeltkreditorene ønsket å fremme erstatningskrav etter kkl. § 118¹⁸¹, og tilsvarende måtte derfor gjelde for skadeoppgjør etter asl./asal. § 17-

¹⁷⁵ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s.181

¹⁷⁶ Aarbakke m.fl. (2004) s.973-974

¹⁷⁷ Se bl.a. Andenæs (2006) s.679 og Sæbø (2002) s.210

¹⁷⁸ Sæbø (2002) s.211

¹⁷⁹ Sæbø (2002) s.211

¹⁸⁰ Aarum (1999) s.73, *Indirekte aksjonæransvar*, heretter forkortet til ”Aarum (1999)”

¹⁸¹ Brækhus (1991) s.210

6. Også *Sæbø* er av den oppfatning at skadeoppgjør ikke foreligger dersom selskapet frafaller eller unnlater å fremme erstatningskravet, uten å motta noen form for motytelse.¹⁸²

Vurderingen på om enkeltkreditorene, og derigjennom konkursboet, likevel kan fremme erstatningskrav, til tross for at det foreligger et formelt skadeoppgjør mellom selskapet og skadevolder, synes derfor å måtte bero på om skadeoppgjøret innebærer et visst minimum av gjensidighet mellom partene, og om skadeoppgjøret er et rent omgåelsestilfelle der selskapet i realiteten ikke mottar noen motytelse.

11 Kan konkursboet fremme enkeltkreditorenes krav?

11.1 Innledning

Det fremgår av fremstillingen over at enkeltkreditorene har en adgang til å fremme erstatningskrav for sin andel av selskapets tap (indirekte tap) direkte mot skadevolder, jfr. asl./asal. §§ 17-1 og 17-6. Spørsmålet her er om konkursboet kan fremme enkeltkreditorenes erstatningskrav for indirekte tap direkte overfor styremedlemmer på vegne av kreditorfellesskapet.

11.2 Nærmere om vilkårene for at konkursboet skal kunne fremme enkeltkreditorenes krav direkte overfor styremedlemmer

Som redegjort for under punkt 4.3.4 angriper mindretallet i Finance Credit dommen sakens tvistegjenstand på en helt annen måte enn flertallet. Mindretallet mener at løsningen der måtte bero på om et konkursbo bare kan kreve erstatning for selskapets tap, eller om det også kan gjøre erstatningskrav gjeldende på kreditorenes vegne. Annenvoterende i Finance Credit dommen påpeker at aksjeloven ikke regulerer *hvem* som kan håndheve kreditorenes krav, og at spørsmålet derfor må finne sin løsning innenfor konkursrettens og

¹⁸² Sæbø (2002) s.211, tilsvarende også Perland (1999) s.133, *Styreansvar etter de nye aksjelovene* og Reiersen (2007) s.131, *Ansvarsbegrensning og ansvarsfrihet i aksjeselskaper*

sivilprosessens regler om bos representasjonsrett og søksmålskompetanse. Mindretallet legger vekt på at konkursboets formål er å skaffe kreditorene best mulig dekning og at det ligger innenfor konkursboets oppgaver å forfølge omstøtelseskrav eller andre krav som tilkommer boet. På den bakgrunn kan mindretallet ”vanskelig se noen rasjonell grunn til at et konkursbo ikke skal kunne forfølge erstatningskrav som tilkommer selskapets kreditorer i fellesskap”.¹⁸³ I denne relasjon fremkommer det noe meget viktig av mindretallets uttalelse; erstatningen må tilkomme selskapets kreditorer i fellesskap. Etter min oppfatning er dette et uttrykk for at det må være en viss tilknytning mellom konkursboet, i den egenskap av å være selskapets rettsetterfølger, og det erstatningskravet det eventuelt skulle kunne fremme på kreditorenes vegne. Det vil si at tapet må korrespondere med et tilsvarende tap på selskapets hånd (et indirekte tap for kreditorene). Dersom det ikke foreligger en slik tilknytning mellom erstatningskravet og konkursskyldneren, er det tvilsomt om erstatningen vil inngå i boets masse og til fordeling blant kreditorene. Hvis ikke erstatningskravet skal inngå i boets masse, er ikke tilknytningen til erstatningskravet av en slik art at konkursbehandlingens formål lenger tilsier at konkursboet skal kunne fremme erstatningskravet på kreditorenes vegne.

Flertallet i Finance Credit dommen avviste imidlertid at ”boet på vegne av kreditorfellesskapet kan ha noen rett til å fremme enkeltkreditorenes krav. Konkursboet og alle kreditorene er ikke ett og det samme”.¹⁸⁴ Noen nærmere begrunnelse for dette standpunktet gav flertallet ikke, men det hadde en helt annen innfallsvinkel enn mindretallet, da det mente at spørsmålet var om boet hadde et selvstendig erstatningskrav, og ikke om boet kunne fremme enkeltkreditorenes erstatningskrav. På bakgrunn av denne dommen må det anses avklart at et konkursbo ikke kan fremme enkeltkreditorenes erstatningskrav.

¹⁸³ Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen) (dommens premiss nr.105)

¹⁸⁴ Dommens premiss nr.84

11.3 Refleksjoner rundt Finance Credit dommen de lege ferenda

Både flertallet og mindretallet var enig i at enkeltkreditorene (en eller flere) kan fremme erstatningskrav direkte overfor skadevolder for indirekte tap. Mindretallet stiller derfor spørsmålet om *konkursboet* har en rett til å fremme enkeltkreditorenes krav. Dette avfeier flertallet fordi det mener at konkursboet og alle kreditorene ikke er ett og det samme.

Mindretallet er på den annen side av den oppfatning at løsningen må bero på om konkursboet har rett til å fremme *enkeltkreditorenes* erstatningskrav for indirekte tap etter asl./asal. § 17-1. Det mener mindretallet først og fremst er et konkursrettslig og sivilprosessuelt spørsmål. Et samlet Høyesterett i avdeling uttalte i Sjødaldommen at dersom aksjeselskapet er ” insolvent, bør det regulært åpnes konkurs, og da vil konkursboet tre inn i selskapets rett etter § 15-1, og kreditorene vil etter konkursloven § 118, som jeg kommer tilbake til, kunne sørge for at søksmål blir reist. Et søksmål fra enkeltkreditorene isteden for konkursåpning vil være retts teknisk uheldig. Vedkommende kreditor eller kreditorer kan ikke kreve styremedlemmer for mer enn sitt tap, og beregningen av dette tap vil kreve en full oversikt over selskapets aktiva og passiva. Retten vil prejudisueelt måtte foreta vurderinger som ellers hører hjemme under en konkursbehandling”.¹⁸⁵ Det må bemerkes at det har vært en endring i rettsstilstanden på dette området, ved at enkeltkreditor nå har adgang til å fremme krav om erstatning for indirekte tap på et selvstendig grunnlag, jfr. asl./asal. §§ 17-1 og 17-6. Betenkelighetene ved at enkeltkreditorene nå må bli tvunget til å fremme slike krav på egenhånd, er imidlertid de samme som da dommen ble avsagt.

Resultatet av flertallet i Finance Credit dommens resonnement kan bli at enkeltkreditorene på egenhånd fremmer slike erstatningskrav, og at det derved ikke åpnes formelt konkurs, slik Sjødaldommen fremstiller som den mest hensiktsmessige løsningen. Slik enkeltforfølgning er motsetningen til den felles kreditorforfølgningen som en konkursbehandling representerer.¹⁸⁶ Dette kan føre til tilfeldig og urimelig fordeling,

¹⁸⁵ Rt. 1993 s.20 (Sjødaldommen), s.26

¹⁸⁶ Brækhus (1991) s.7

kreditorene imellom, og må kunne sies å stride imot konkursinstituttets formål. Også *Andenæs* synes å legge dette til grunn, da han hevder at det ikke er rom for enkeltforfølgning under konkurs, da det vil stride mot likhetsprinsippet, som innebærer at det er boet som inndriver alle fordringer, og sørger for en lik fordeling i henhold til konkursreglene.¹⁸⁷ Det må være retts teknisk uheldig at enkeltkreditorene kan fremme selvstendige erstatningskrav, mens konkursboet er avskåret fra dette. I tillegg må det antas at prosessøkonomiske hensyn taler for å tillate at boet fremmer enkeltkreditorenes krav. Etter min oppfatning burde derfor lovgiver vurdere dette temaet nærmere, slik at man kan oppnå regler som beskytter kreditorfellesskapet mot culpøse handlinger som reelt sett påfører dem et økonomisk tap.

¹⁸⁷ *Andenæs* (2006) s.680

Litteraturliste

Bøker

Aksjeloven og allmennaksjeloven. Kommentartutgave ved Magnus Aarbakke ...[et al.]. 2. utg. Oslo, 2004

Andenæs, Johs. *Formuesforbrytelsene*. 6. utg. Oslo, 1996

Andenæs, Mads Henry. *Aksjeselskaper og Allmennaksjeselskaper*. 2. utg. Oslo, 2006

Konkurs. 1. utg. Oslo, 1993

Konkurs. 2. utg. Oslo, 1999

Selskapsrett. 1. utg. Oslo, 2007

Augdahl, Per, *Aktieselskapet efter norsk ret*. Oslo, 1926

Brækhus, Sjur. *Omsetning og kreditt 1*. 3. utg. 3.oppl. Oslo, 1991

Dotevall, Rolf. *Bolagsledningens skadestandsansvar*. 2. utg. Stockholm, 2008

Eckhoff, Torstein og Helgesen, Jan E. *Rettskildelære*. 5. utg. Oslo, 2001

Falkanger, Thor. *Tingsrett*. 5.utg. 5.oppl. Oslo, 2000

Gormad, Bernhard. *Aktieselskaber & anpartsselskaber*. 4. utg. København, 2000

Grunewald, Barbara. *Gesellschaftsrecht*. 7. utg. Tübingen, 2008

Hagstrøm, Viggo. *Obligasjonsrett*. 3.oppl. Oslo, 2003

Lødrup, Peter. *Lærebok i erstatningsrett*. 4. utg. Oslo, 1999

Reiersen, Hedvig Bugge. *Ansvarsbegrensning og ansvarsfrihet i aksjeselskaper*. Bergen, 2007

Røed, Anne Cathrine. *Foreldelse av fordringer*. 2.utg. Oslo, 2004

Sandström, Torsten. *Svensk aktiebolagsrätt*. 2. oppl. Stockholm, 2007

Werlauff, Erik. *EU-Selskabsret*. 2. utg. København, 1999

Selskabsret. 6. utg. København, 2006

Woxholth, Geir. *Selskapsrett*. 2. utg. Oslo, 2007

Aarum, Kristin Normann. *Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper*. 1. utg. 1994, Oslo

Artikler

Andersson, Jan. *Medelbar skada och aktieägares skadeståndsanspråk*. I: Nordisk tidsskrift for selskabsret. 1999:3, s.81-100

Bråthen, Tore. *Societas Privata Europaea – SPE*. I: Magma 2008 nr. 4. Lenke:

<http://www.sivil.no/magma/2008/04/0106.html> [sitert 19.02.2009]

Falkanger, Thor. *Utlørlighetsbegrepet i dekningslovens § 5-9*. I: Jussens Venner 1998, s.105-131

Hagstrøm, Viggo. *Ansvarsgjennombrudd etter norsk rett*. I: Tidsskrift for Rettsvitenskap 1993 s.250-282

Matre, Hugo P. *Foreldelse av styreansvar*. I: Lov og Rett 2008 nr. 7, s.385-386

Mitsem, Pål. *Styrets og daglig leders erstatningsansvar når selskapet går konkurs*. I: Lov og Rett 1990, s.443-465

Perland, Olav Fr. *Styreansvar etter de nye aksjelovene*. I: Tidsskrift for forretningsjus 1999, s.125-159

Ro, Knut. *Konkursboet eller enkeltkreditorers erstatningskrav*. I: Lov og Rett 1994 s.233-241

Statistisk Sentralbyrå. *Opna konkursar (AS og ASA), etter fylke og aksjekapital (i kr). 4. kvartal 2007 og 2008*. Lenke: <http://www.ssb.no/emner/11/02/konkurs/tab-2009-01-26-10.html> [sitert 27.02.2009]

Sæbø, Rune. *Om erstatningskrav i aksjeselskapsforhold*. I: Festskrift til Nils Nygaard, Nybrott og odling, 2002, s.199-212

Tidsskrift for Skatter og Afgifter 1998 (TfS) [Danmark], s.295-296 og s.355-356

Aarum, Kristin Normann. *Indirekte aksjonæransvar*. I: Nordisk Tidsskrift for selskabsret 1999, s.64-80

Meddelelser

Slettemoen, Aud, ved lovavdelingen, E-post, 2. mars 2009

Forarbeider

Norske forarbeider

Innstilling til lov om aksjeselskaper. Bergen. 1970

NOU 1972: 20	Gjeldsforhandling og konkurs
NOU 1992: 29	Lov om aksjeselskaper
NOU 1993: 16	Etterkontroll av konkurslovgivningen m.v.
NOU 1996: 3	Ny aksjelovgivning
NOU 1999: 23	Forbrytelser i gjeldsforhold
Ot.prp.nr.19 (1974-1975)	Om lov om aksjeselskaper
Ot.prp.nr.50 (1980-1981)	Om A) Om lov om gjeldsforhandlinger og konkurs B) lov om fordringshavernes dekningsrett C) lov om ikrafttredelse av ny gjeldsforhandlings- og konkurslovgivning m m
Ot.prp.nr.36 (1993-1994)	Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven)
Ot.prp.nr.23 (1996-1997)	Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)
Ot.prp.nr.26 (1998-1999)	Om lov om endringer i konkurs- og pantelovgivningen m.v.

Ot.prp.nr.37 (2003-2004) Om lov om endringer i straffeloven mv. (forbrytelser i gjeldsforhold)

Ot.prp.nr.55 (2005-2006) Om lov om endringer i aksjelovgivningen mv.

Utenlandske forarbeider

Betænkning nr. 1498 Modernisering af selskabsretten. København 2008, Lenke:

http://www.eogs.dk/graphics/_ny%20eogs/Love%20og%20Regler/Selskaber/Aktieselskaber/572381_Bet%20E6nkning%201498.pdf [Sitert 04.04.2009]

Proposal for a European Private Company Statute (25.06.2008). Lenke:

http://ec.europa.eu/internal_market/company/epc/index_en.htm [Sitert 04.04.2009]

Domsregister

Norske dommer

Alle avgjørelsene er tilgjengelige på www.lovdato.no [Sitert 04.04.2009]

Rt. 1932 s.522

Rt. 1987 s.1569

Rt. 1991 s.119

Rt. 1993 s.20 (Sjødaldommen)

Rt. 1993 s.987 (Stiansendommen)

Rt. 1993 s.1399 (Ytternesdommen)

Rt. 2006 s.765

Rt. 2007 s.220 (Sedaldommen)

Rt. 2008 s.833 (Finance Credit dommen)

RG 1955 s.747 Eidsivating

Utenlandske dommer

Danmark

Alle avgjørelsene er tilgjengelige på www.thomson.dk [Sisert 04.04.2009]

UfR 1982 s.1062 ØL

UfR 1998 s.594 VL, publisert i TfS 1998 s.295 flg.

UfR 1998 s.597 VL, publisert i TfS 1998 s.355 flg.

UfR 1998 s.1137 H (Fotballselskabet)

UfR 2007 s.527 ØL

Sverige

NJA 1947 s.647

NJA 1972 s.609

NJA 1979 s.157

NJA 1987 s.692

NJA 1992 s.375

NJA 1996 s.700

Tyskland

Alle avgjørelsene er tilgjengelige på <http://beck-online.beck.de/default.aspx> [Sisert 04.04.2009]

NJW 1986 s.188

NJW 2001 s.3622

NJW 2002 s.1803

NJW 2002 s.3024

Lovregister

Norske lover

- 1863 Lov om Concurs og Concursboers Behandling (Concursloven) av 6. juni 1863
- 1902 Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) av 22. mai 1902 nr. 10 (strl.)
- 1910 Lov om aktieselskaper og kommanditaktieselskaper (Aktieselskapsloven) av 19. juli 1910 nr. 1 (asl. 1910)
- 1957 Lov om aksjeselskaper (Aksjeselskapsloven) av 6. juli 1957 nr. 4 (asl. 1957)
- 1969 Lov om skadeserstatning (Skadeserstatningsloven) av 13. juni 1969 nr. 26 (skl.)
- 1976 Lov om aksjeselskaper (Aksjeselskapsloven) av 4. juni 1976 nr. 59 (asl. 1976)
- 1979 Lov om foreldelse av fordringer (Foreldelsesloven) av 18. mai 1979 nr. 18 (fl.)
- 1984 Lov om gjeldsforhandling og konkurs (Konkursloven) av 8. juni 1984 nr. 58 (kkl.)
- 1984 Lov om fordringshavernes dekningsrett (Dekningsloven) av 8. juni 1984 nr. 58 (deknl.)
- 1986 Lov om registrering av foretak (Foretaksregistreringsloven) av 21. juni 1985 nr.78
- 1992 Lov om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS-loven)av 27. november 1992 nr.109 (EØSl.)
- 1997 Lov om aksjeselskaper (Aksjeselskapsloven) av 13. juni 1997 nr. 44 (asl.)
- 1997 Lov om allmennaksjeselskaper (Allmennaksjeselskapsloven) av 13. juni 1997 nr. 45 (asal.)
- 2004 Endringslov om endringer i straffeloven mv. (forbrytelser i gjeldsforhold) av 25. juni 2004 nr.50.
- 2005 Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) av 17. juni 2005 nr.90 (tv1.)
- 2006 Endringslov om endringer i aksjeloven av 15. desember 2006 nr.88

Utenlandske lover

Danmark

- Aktieselskabsloven Lovbekæntgørelse nr.483 af 15. november 1985, som ændret senest ved lov nr. 649 af 15 juni 2006. Aktieselskabsloven (AL) [Danmark]
- Anpartsselskabsloven Lovbekæntgørelse nr.378 af 22. mai 1996, som ændret senest ved lov nr. 650 af 15 juni 2006. Anpartsselskabsloven (ANL) [Danmark]
- Konkursloven Lovbekæntgørelse nr.588 af 1. september 1986, som ændret senest ved lov nr. 1257 af 23 oktober 2007. Konkusloven (KL) [Danmark]

Sverige

- Aktiebolagslagen Aktiebolagslagen (2005:551). (ABL) [Sverige]
- Skadståndslagen Skadståndslagen (1972:207). (SSL) [Sverige]

Tyskland

- Bürgerliches Gesetzbuch Gesetzes vom 18.08.1896 (BGB) [Tyskland]
- GmbH-Gesetz Gesetz vom 20.04.1892 (GmbHG) [Tyskland]
- Aktiengesetz Gesetz vom 06.09.1965 (AktG) [Tyskland]
- Insolvenzordnung Gesetz vom 05.10.1994 (InsO) [Tyskland]

